

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 25 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1911

ΑΡΙΘΜΟΣ 448

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Χ. ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ. Ξύπνα Ρομιέ Σκότωμα τὰ γίδια.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ πρὸς τὸν κ. Πάλλη.
Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ. Ροδάκη.
ΑΙΜ. ΚΑΡΑΒΙΑ. Τὸ εἰκόνημα.
Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Ὁ Ἀρχηγὸς (συνέχεια).
ΚΑΒΑΡΕΤΗ ΔΗΛΑ. Ἡ παπαρούνα.
ΛΥΣΕΑΣ. Οἱ μνησιῆρες τῆς Πηνελόπης.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριο.
Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ. Οἱ τεχνίτες.
Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Ὑπεράνθρωπος (συνέχεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ἡ ΚΟΙΝῆ ΓΝΩΜΗ—ΒΑΡΒΑΡΟ-
ΠΑΖΑΡΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΟΙ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΠΗΝΕ- ΛΟΠΗΣ

Τὸ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιον πασχίζει γιὰ τὴν ὥρα νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἔδραν πρὸς τὴν τελευταίαν ὀργανικὴν Νόμον τοῦ κανόνισε. Οἱ ἐπιστήμονες πρὸς νομιμίζουσι τὸν ἑαυτὸν αἴτιον γιὰ μὴ τέτοιον ἀψηλὴ δουλειὰ καλεσθέντες νὰ παρουσιάσῃσι σὲ μὴ ἐπιτροπὴ τὰ ἔργα τους γιὰ νὰ κριθοῦν οἱ πρὸς κατάλληλοι. Οἱ ψημερίδες δημοσιεύσαντες ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸν κατὰ τὸν ὑποψήφιον καλλιγηγῶν, καὶ δέθηκε ἔτσι ἡ εὐκαιρία νὰ βγῆ στὸ φῶς ἕνα ὀλιγοπρὸς φαινόμενον ἀξιοσπουδαίον.

Ὅνόματα ἕνα σωρὸν ἀραδιασμένα διάβαζε κανεὶς σ' αὐτὸ τὸν κατάλογον, καὶ ὅποιος γινώσκων τὰ πρόσωπα, τὸ φρόντο τους τὸ ἐπιστημονικόν, τὴν ἀξίαν, τὴν βίαν, τὴν μπόρσάν τους, τὴν ἴσιν μὲ σήμερον δουλειὰν τους, ταλάνισεν ἀκόμα μὴ φορὰ τὴν τύχην τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης πρὸς εἶναι φαίνεται γραπτὸ τῆς νὰ σέρνεται σὲ ἀνάξιους δρόμους ὀδηγημένη ἀπὸ μάταιας φιλοδοξίας, ἀπὸ ἀνάβαθες μικροσπουδές, ἀπὸ ἐπιπόλαιες ἀσημύητες καὶ ἀπὸ φουσκωμένους ἀερο-

λόγους, δημοιοργήματα τοῦ μακάριου ἑλληνικοῦ τύπου, δόξες τῆς ἀνίδεης καὶ τυφλόμενης ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Γιατροί, δικηγόροι, καθηγηταί, ἄνθρωποι δηλαδὴ πρὸς ἔχοντες μόνον τὴν ἐπιστήμην τους τίποτα καινούργιον ἀληθινὸν δὲν προσέφεραν, μὴ στέκονται ἀνάμεσα στὴν κοινωνίαν, σὰ στοιχεῖα μελεμένα καὶ βλαβερά, μπολιάζοντες κάθε στιγμή τὸν δῆμον μετὰ ἰδεολογία ἔθνικὴ πρὸς κατὰστρεφῆ τὸ ρωμαϊκὸν ἀπ' ἕλες τοῦ τῆς μεριῆς καὶ τὸ κατάντησε στὸ σημερινὸ σημεῖον, ἀνάξιον γιὰ κάθε σοβαρὴ δουλειὰ, σκέψη, πράξη, ἐπιστήμη, τέχνη, γιομάτο ἀπὸ στραβούς καὶ ἀνεκαστοίητους πόθους, χίμαιρας, ὄνειρα, τρέλλες, σακατεμένον, τυφλωμένον, ἔλειον, τέλειον ἐρείπιον, τέτοιον ἄνθρωπον παρουσιάζονται σήμερον νὰ ὀδηγήσῃσι καὶ τὸ μελλούμενον ἔθνος σὲ δρόμον ἐπιστημονικόν, δηλαδὴ σὲ ἀντίληψιν τῆς ἐπιστήμης κουστῆ, στραβὴ καὶ ἀνάποδον καθὼς αὐτοὶ τὴν ἔχοντες φυτρωμένη μέσα στὸ μυαλὸν τους.

Ἄλλοι πάλιν, νέοι αὐτοὶ, μὲ περισσὴν ἐγωῖσμον καὶ πολλὴν ἀσέβειαν πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἔχοντας μπροστὰ τους παραδείγματα ἄνθρώπων πρὸς ἀνεθῆκαν σὲ καλλιγηγῆτες ἔδρες, ἔχοντες μὲ ἐργασία, μὲ εὐλικρινεῖαν ἐργασίας, μὲ ποσότητα, μὲ ποιότητα ἐργασίας, ἔστω ἀκόμα καὶ μὲ ἀπλήν προσπάθειαν ἐργασίας, μὲ μὲ μέσα ἀθέμιτα, στηριγμένοι σὲ ὑποστήριξιν τῆς ρεκλάμας, τῆς εὐνοίας, τῆς κοινωνικῆς ἐπιτυχίας, τῆς καλῆς στιγμῆς καὶ περιστάσεως, — τρέξαντες, κατεδήσαντες, γιουρουντίσαντες στὴν Ἀθήναι ἀπὸ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, φέρνοντας τὴν ἀδεια τους σοβαρότητα, τὴν κωμικὴν τους ὑποκρισίαν καὶ τὸ φῶς τῆς ἐργασίας τους.

Ὅμως τί ἔχοντες νὰ μᾶς παρουσιάσῃσι οἱ τέτοιον νέοι; Μήπως ἂν δὲν ἔχοντες ἴσιν μὲ τὴν ὥραν πλείονα τῆς γνώσεως τὴν ἐπιστημονικὴν, τουλάχιστον φέρνοντες μᾶλλον τὰ μέσα γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς τέτοιαν γνώσεως; Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς μπόρει νὰ πῆγαν στὰ ἐπιστημονικὰ κέντρα τῆς Ἑσπερίας, μὴ χαμπάρι δὲν πῆραν ἀπὸ ἀληθινὴν ἐπιστήμην, ἀπὸ ἔρευνα ἐπιστημονικὴν, ἀπὸ εὐλικρινεῖαν, ἀπὸ δουλειὰν, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τρόπον δουλειᾶς. Ἐρχονται στὴν Ἑλλάδα μὲ τρυπὴν πρώτης γραμμῆς, νομιμίζοντας πῶς αὐτὸ μόνον φτάνει στὸν τόπον μᾶς γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τους. Δὲ νοιώθουν πῶς ἔλο τὸ πᾶν εἶναι στὴν ἐπιστήμην, καθὼς καὶ παντοῦ, ἡ ἀπόλυτη εὐλικρινεῖαν τῆς ἐργασίας, καὶ κοιτάζοντες μὲ πολι-

τικές, με υποχώρησες, με μέσα διάφορα και τρόπους λογῆς λογῆς *να γελάσουνε* τούς άλλους, να παραστήσουνε τὸν ἑαυτὸ τους ὅπως πραγματικά δὲν εἶναι, δογματίζοντας ἐδῶ, κλέβοντας ἐκεῖ, ἀντιγράφοντας ἄλλου, χωρὶς πουθενὰ νὰ φουᾶ μὴν αἴρα πρωτοτυπίας μέσα στὸ μυαλό τους. Παρουσιάζουνε φυλλάδες διάφορες, πού μόνο στὴν Ἑλλάδα ὅπου λείπει κάθε διάφερο ἐπιστημονικό, μποροῦνε νὰ περάσουνε, ἐπειδὴ ἄλλου ἂν εἶχανε τέτοια τόλμη θὰ εἶτανε θαμένοι στὰ κατάδαθα μὰ γιὰ πάντα. Γιατὶ τίς περισσότερες φορές, ὅπου δὲ φανερώνεται μιὰ τελειωτικὴ ἀγνοια γιὰ τὴ νεώτερη κίνηση κ' ἔρευνα στὰ διάφορα ζητήματα, δείχνεται θεοφάνερα μιὰ ἔργασία πέρα γιὰ πέρα μηχανικὴ, στηριγμένη σὲ γνωστὰ πράγματα καὶ διατυπωμένη με ὅλες τίς χιλιοπατημένες συνήθειες τῆς ἐπιστημονικῆς ρουτίνας.

Θὰ εἶτανε ἴσως τὸ σημερινὸ καιρὸ ἔργο πρώτης ἀνάγκης τὸ ἀπὸ κοντὰ πιάσιμο τῆς ἔργασίας, καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἔργασίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς Σοφοὺς αὐτούς, καὶ τὸ τελειωτικὸ ζετίναγμα τους ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Νουμά» ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀγραμματοσύνη τους καὶ τὴν ἀνικανότητα τοῦ νὰ συνταιριάσουνε δυὸ φράσεις δίχως ἀσυνταξίες καὶ ἀνορθογραφίες, — γιὰ τοῦτο εἶναι καὶ θαμαστὲς ὄλοι τους πέρα γιὰ πέρα τῆς καθαρεύουσας — καὶ τελειώνοντας στὰ λάθη τους τὰ ἐπιστημονικά, στὴν ἀνάδαθῆ τους κατάρτιση, στὴν ἐπιπόλαιη ἀντίληψη τῆς ἐπιστήμης. Νομίζουμε πῶς ὁ «Νουμάς» δὲ θὰ ἔκανε ἔργο περιττὸ ἀνοήγοντας τίς σελίδες του σὲ μιὰ τέτοια ἔρευνα, γιατί εἶναι καιρὸς τελοςπάντω οἱ φίλοι τῆς εἰλικρίνειας καὶ τῆς ἀλήθειας νὰ μιλήσουνε ὅπως ἀξίζει γιὰ τοὺς ρουτινιέρηδες, ρεκλαμαδόρους καὶ φαρμακόνους πού κάθε λίγο παρουσιάζονται ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπιστήμης, πού μόνο τ' ὄνομά της ἀκούσανε, μὰ τὸ βαθύτερο εἶναι τῆς ποτέ τους δὲν μπόρεσανε νὰ νοιώσουν.

ΛΥΣΕΙΣ

ΡΟΔΑΦΝΗ

Κρυφὰ σὺν πρωτοφίλησεν ὁ Φοῖβος τὴν Αὐγή,
Κοκκίνησε ἢ χιλιόκαλη παρθένα ντροπιασμένη
Καὶ σὰ δροσοῦλα τὸ κοκκίνισμα ἔφρανε τὴ Γῆ,
Καὶ χλωροφύτρωσες ἐσὺ, Ροδάφνῃ, ὀλανθισμένη.

Κ' οἱ ἄλυγαριές σὺν εἶδαν νὰ βλέπης πρὸς τ' ἀστέρια,
Πρὸς τῆς Αὐγῆς τὰ μάγουλα, τὰ πρῶτα σου παλάτια,
Ἄνθ' ὄνυχες σὲ κύκλωσαν πιασμένες ἄπ' τὰ χέρια
Οἱ ἄλυγαριές, μ' ἕναν καμὸ κειτῶντας σε στὰ μάτια.

Ἐργασὸς (Μυτιλήνης) Θ. Α. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ⁽¹⁾

72

Μοῦ σταλθῆκανε δυὸ φυλλάδια. Τοῦ ἐνὸς ὁ τίτλος «Περὶ τῶν ἐντὸς τοῦ χώματος βακτηρίων καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν.» Ἐπιστημονικὴ μονογραφία πού διαβάστηκε σ' ἕνα μαθηματικὸ σύλλογο. Τοῦ ἄλλου ὁ τίτλος «Περὶ γλώσσης καὶ ἑκπαιδευτικοῦ συστήματος.» Ὁμιλία σ' ἕνα σύλλογο τῆς Ἀλεξάνδρειας. Καὶ τὰ δυὸ ἔργα στὴν καθαρεύουσα. Μὰ τὸ πρῶτο ἀπὸ ἐπιστήμονα πού ξέρει τὴ δουλειά του, καὶ μετρημένα τὰ λόγια του, διαδάζεται με προσοχὴ καὶ με φροντίδα, καὶ μ' ὄλο του τὸ εἰδικὸ καὶ τὸ ξερὸ τὸ θέμα ξυπνᾷ στὸ τέλος καὶ τὴ φαντασία καὶ φέρνει τὴ συγκίνηση πού τὸ μυστικὸ τῆς τὸ γνωρίζῃ ἢ Ἐπιστήμη, κάθε φορὰ πού μιλεῖ χωρὶς λόγια περιττὰ καὶ χωρὶς ψευτορητορικῆ. Τὸ δεύτερο φυλλάδιο σκαρωμένο ἀπὸ δικηγόρο, ὅσο καὶ ἂν εἶναι σεβαστός, ὅσο καὶ ἂν ἀκούγεται στὸν κύκλο του, παραγεμισμένο μ' ἐπιχειρήματα πού γυαλίζουν καὶ πού εἶναι φρέσκος ἀέρας, ντιλεντάτικο καὶ ἐπιπόλαιο· κάτι σὺν κορμὶ ντυμένο με ροῦχα ἔτοιμα πού καὶ σκοροφαγωμένα εἶναι καὶ δὲ στέκουν ἀπάνου του καλά· κάτι βαθιὰ σφραγιστὸ με τὴ βούλα τοῦ **δικολαβισμού**. «Δικολάβοι, δασκάλοι, καλογέροι!» Νά, ἕνας ἐντεκασύλλαβος ἀφεγάδιαστος. Ποιὸς θὰ τὸ συνεχίσῃ, τὸ τραγοῦδι;

73

Ἦ ὁ πόλεμος τῶν ἰδεῶν. Μύριες ἰδέες καὶ δύνამες πολεμᾶνε στὶς Εὐρώπες καὶ στὶς Ἀμερικὲς γιὰ τὴ νίκη καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση. Φιλόσοφοι καὶ πολιτειολόγοι· ἢ Ἐπιστήμη καὶ ἢ Ἠθρησκεία. Ἡ φυσικὴ καὶ ἡ χημεία παρουσιάζονται με νέα θέμελα. Σοσιαλιστὲς ἐπαναστάτες με τὸ δυναμίτη, κ' ἐπαναστάτες πού στρώνουνε δρόμους με τὴν πίστη πού χαμογελά, οὐρανικὴ, με τὰ θεῖα ὄπλα τοῦ λόγου. Τοῦ πολέμου οἱ προφήτες, καὶ τῆς εἰρήνης οἱ μάρτυρες. Θετικιστὲς ἐδῶ, καὶ ἄλλου ἰδανιστὲς, θετικιστὲς τοῦ ἰδανισμού, ἰδανιστὲς τοῦ θετικισμού, στὴν ἠθική, στὴν τέχνη, στὴ φιλοσοφία. Ἐὰ ἴδια ὄνοματα μεταχειρισμένα σὲ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸ νοητικὸ τὸν κύκλο παίρνουν ἄλλα νοήματα. Ἄλλο πραγματισμὸς στὴ φιλολογία, καὶ ἄλλο πραγματισμὸς στὴ μεταφυσική. Δαρβινιστὲς καὶ Λαμαρμιστὲς, με τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ νόμου πού δείχνει τὰ πράγματα πού μένουνε σταθερά, στὸ νόμο ἀγνάντια τοῦ ξετυλιμοῦ καὶ τῆς μετα-

(1) Κοίταξε περασμένα φύλλα τοῦ «Νουμά» (1909 καὶ 1910)

μόρφωσης. Οι μεγάλες υπόθεσες εκεί πού τις πιστεύουμε αλήθειες, κάποια φωνή ακούμε προσταχτική νά μᾶς κρᾶζη: Μὴν τις πιστεύετε! κι αὐτὲς προεδήματα! Ἐκεῖ πού τὸν ἄνθρωπο συνειθίσαμε, ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τῆς νέας ἐπιστημονικῆς ἰδεολογίας, τῆς πολέμιας κάθε μεταφυσικοκρατίας, νά τὸν ξανοίγουμε σὰν ἓνα ὑποταχτικὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου καὶ τίποτε περισσότερο, μὴ σταλαματιὰ μέσα στὸ σύνολο τὸ ἀκεντρο καὶ ἀτέλιωτο, ἔξαφνα ἓνας προβάλλει καὶ μ' ἓνα του γαληνὸ ψιθύρισμα μᾶς τρεμοσαλεύει πάλε μέσα μας ἔλα ἔσα τὰ νομίζαμε στερεὰ χτισμένα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τῆς φύσης συμπλήρωμα καὶ τελειωμός, ἢ ἀρχισμα νέου κόσμου, ἢ καινούριο σκαλοπάτι στὴν ἀπέραντη σκάλα τῶν πραγμάτων; Ἡ Ἐπιστήμη γιγάντισσα στὸν Ὀλυμπο καὶ ἡ μεταφυσικὴ Ἄντατος. Ὅλες οἱ ἀξίες ἀναποδογυρίζονται, καὶ νέες ζυγαριὲς μαστορεῖονται γιὰ τὸ ζύγι τους.

Ὁ καιρὸς μας εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλῆτερους τῆς παγκόσμιας ἱστορίας κι ἀπὸ τοὺς κριτικώτερους. Τὰ ἴδια ξαναγυρίζουν, ἢ, μαζὶ μ' αὐτὰ, καὶ κάποια ἀναπάντεχα, πού δὲν μπορούμε ἀπὸ πρὶν νά φανταστοῦμε τὴν ὄψη τους; Οἱ ἀρχαῖοι μπορούσανε νά φανταστοῦνε τὸν πολιτισμὸ πού ἔφερε ὁ Χριστός; Τοῦ μεσαιῶνα τῆνετρο προαιστάνονταν τὸν ἄνθρωπο τὸν τωρινό, μὲ τὴ δίψα του πρὸς τὴν ἐνέργεια, μὲ τὸ πάθος του πρὸς τὴν ἐπιχείρηση; Ὁ νεώτερος πολιτισμὸς εἶναι ἱκανὸς νά καταλάβῃ ὅπωςδὴποτε ποιὸς θὰ εἶναι ὁ κληρονόμος του αὐριο; Κ' ἐμεῖς ἐδῶ, ραγιάδες δὲν ξέρομε καὶ ποιᾶς ἱστορίας, ἀκόμα πολεμάμε γιὰ νάποχτήσουμε τὸργανο πού ξυπνᾷ τὴν ἐγνοια τοῦτων ἔλων: τὸ Λόγο.

74

Τὸ δράμα σου τὸ ἀκουσα, τὸ εἶδα. Γιὰ νά τὸ νοιώσω τελειωτικά, γιὰ νά μιλήσω καθὼς πρέπει γιὰ κείνο, πρέπει νά τὸ διαβάσω. Στὸ θέατρο, ἀνάμεσα τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, μπαίνει κάτι πού μ' ἐνοχλεῖ: ὁ ἠθοποιός. (Μὲ τὸ συμπάθειο, κλασσικὲς Μαρικές, ρωμαντικὲς Κυβέλες, κι ἔλοι τῆς σκηνης μας οἱ τεχνίτες οἱ ἀξιοθάμαστοι). Ἀτομικὴ μου γνώμη, μὰ δὲ φτάνει γιὰ νά καταργήσῃ τὸ θέατρο ἀντίθετα πρὸς τὴ γνώμη μου, ἔχω τὴ συνείδηση πὼς τὸ θέατρο εἶναι τῆς Τέχνης ἐκκλησιαὶ κι ἀπὸ τίς παντοτινές, στοχάζομαι πάντα, τὸ εἶπα, καὶ τὸ ξαναλέω: Γιὰ νάποχτήσομε ἀξία θεατρικὰ ἔργα, πρέπει πρῶτα νά βρεθοῦν ἄνθρωποι πού νά γράφουνε θεατρικὰ ἔργα, χωρὶς τὴ σκέψη, τὸ σκοπὸ, τὴν ἐλπίδα νά τὰ παραστήσουνε στὸ θέατρο· γιατί τότε ἡ σκέψη ἐκείνη, ὁ σκοπός, ἡ ἐλπίδα, θὰ τοὺς χλωροφορμίζῃ τὸ ἐγὼ τους τὸ ὅποιο, τὸ ἀγνό, θὰ τοὺς παραστράτιζῃ, θὰ τοὺς ξεσέρνῃ ἀθελ' ἀπὸ τὴν τέχνη, στὴ

βιομηχανία. Κακὸ καὶ ψυχρὸ, καὶ μ' ἔλα τὰ παραδείγματα πού μπορεῖ νά μᾶς βαλθοῦνε μπρὸς στὰ μάτια μας ποιητῶν ἀθάνατων πού στάθῃκανε μαζὶ μεγάλοι τεχνίτες καὶ τετραπέρατοι βιομήχανοι. Δράματα γιὰ τὸ δράμα, ἔχι γιὰ τὸ θέατρο. Σκηηνικά ἔργα γιὰ τὴν τέχνη, ἔχι γιὰ τὴ σκηνη.

75

Ἡ Τέχνη, παιγνίδι, καθὼς τὸ θέλουν κάποιοι φιλόσοφοι, ὁ Σπένσερ, ὁ Σίλλερ, ὁ Ρενουδιέ; Μπορεῖ. Γιατὶ κανεὶς τὴ ζῆ τὴν τέχνη ἐλεύτερα, χωρὶς κανένα πραχτικὸ σκοπὸ, σκοπὸ ἔχοντας τὴν τέχνη. Μὰ ἐκεῖνος μέσα στὴν τέχνη κατορθώνει τὰ σημαντικώτερα, ἐκεῖνος πού δουλεύοντας τὴν τέχνη, ποτὲ δὲ βάζει μὲ τὸ νοῦ του πὼς παίζει, μὰ πάντα πὼς, καὶ μὲ τὸ παραπάνου, σοβαρεύεται, τεχνίτης· πὼς ἀγωνίζεται ἔχι σὲ παιγνίδι, σὲ κάτι σὰν παραπανιστό, μὰ σὲ κάτι σπουδαιότατο καὶ πρῶτης ἀνάγκης. Ἀνίσως κι ἀφήσω τίποτε στὴν ποίηση πού νά λογαριάζεται, εἶναι γιατί ἀπὸ τὰ μικρά μου τὰ χρόνια τίποτε ἄλλο δὲν πίστεψα καὶ δὲν ἐξακολουθῶ νά πιστεύω σπουδαιότερο, σοβαρώτερο, σημαντικώτερο, πραγματικώτερο, τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ποίημα.

76

Ὁ Σπένσερ καταδικάζει τίς βιογραφίες πού βασίζοντ' ἀπάνου στὴν ψεύτικη, καθὼς τὴ θέλει, ἰδέα πὼς ὁ μέγας ἄνθρωπος εἶναι τὸ πᾶν, πὼς αὐτὸς γεννᾷ τὴν πρόοδο. Ἐνῶ δὲν εἶναι παρὰ ἀποτέλεσμα φερμένο ἀπὸ μύριες δύνამες. Καὶ ὁμοῦς ὁ Σπένσερ ἔγραψε τὴ βιογραφία του, φαρδιά πλατιά, χιλιοσέλιδη. Κ' ἐνῶ μιλεῖ κοροϊδευτικά κάπως γιὰ τὰ προσωπικά, μὲ τὰ προσωπικά — στὸ πρόσωπό του — καταπιάνεται κι αὐτὸς. Μὰ τάχα καὶ τί εἶν' ἓνα πρόσωπο σὰν τὸ Σπένσερ; Τὸ σύμβολο καὶ ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς ἰδέας. Οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι κυβερνᾶνε τὸν κόσμο, ὁ κόσμος ὑπάρχει γιὰ τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους. Εἶμαι προσωπολάτρης. Κι ἔσο θέλουνε ἄς κόβουνται γιὰ νάποδείξουν τὸ ἐναντίο κοινωνιολόγοι σὰν τὸν Κούμπλοβιτς καὶ οἱ θιασῶτες τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου.

77

Ποιήματά μου, σὰν τὸν Ὕμνο τῆς Κύπρου, τὸ Τραγούδι τῶν Ἑπτὰ νησιῶν, σὰν τοὺς Δυὸ Κανάρηδες, σὰν τὸν Ὕμνο στοὺς Μπόερς, πού κρατιέται μέσα τους ἔχι τὸ ἐγὼ μου καθάριο, μὰ τὸ ἐγὼ μου μεταχειρισμένο σὰν ὄργανο γιὰ τὴν παράσταση τοῦ ἀντικειμενικοῦ, τοῦ μεγάλου Ἐγὼ τοῦ Γένους, — θὰ

μου λογαριαστοῦν. Οἱ νέοι, οἱ φανατικοὶ καὶ οἱ ἀποκλειστικοὶ δὲν ξέρω ποιᾶς ἀνόθευτης λαμπικαρισμένης ποιητικῆς, οἱ νέοι καὶ τὰ γεροντοπαλλήκαρα, τέτοιου εἴδους τραγούδια συνηθίσανε νὰ τὰ βαφτίζουμε **ρητορικά**. Καὶ δὲν καταλαβαίνουν πὼς ἡ ρητορικὴ μπαίνει πρῶτ' ἀπ' ἔλα μέσα στὴν ποίηση, στοιχεῖο τῆς. Καθὼς κι ἄλλοῦ, νομίζω, τὸ σημείωσα, ὁ ποιητὴς ἐκεῖ πᾶν δὲν ψιθυρίζει μονόλογους μὲ τὸν ἑαυτό του, εἶναι σὰ νὰ βγάινῃ λόγος μπροστὰ σὲ κόσμο. Δὲ θὰ πῆ γιὰ τοῦτο πὼς παύει νὰ εἶναι ποιητῆς. Μόνο θὰ πῆ πὼς εἶναι τότε ἀλλοιωτικὸς ποιητῆς. Καθὼς τὸ λέει κι ὁ Ruskin στὶς «Φλωρεντινὲς Αὐγές» του : «Δὲ θὰ πῆ πὼς, ἐπειδὴ μιλάς μπροστὰ σὲ κόσμο καὶ δὲ μιλάς μόνος σου, πρέπει νὰ λές καὶ ψέματα.» Ὁ μεγάλος κριτικὸς ὁ Μπράντες μὲ δυὸ του λόγια μᾶς δρίζει ξάστερα ἔλο τὸν κύκλο τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς : Ἡ ποίηση, μᾶς λέει, εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ἀνάλυση, ἡ **κήμενση**. Τὸ **φόντο**, τὸ **φόντε**, τὸ στοιχεῖο, ἡ ἀλήθεια κάποιων ποιητῶν πὸς τοὺς δίνει τὴ συγκίνηση καὶ γεννᾷ τὴ συγκίνηση στοὺς ἄλλους πὸς τοὺς ἀκοῦνε, εἶναι τοῦτο : ρητορεύουν. Ὡ ἐρεθῆ ἀνατριχίλα τῶν ἀδασκάλευτων καὶ τῶν πρωτόγαλτων τῆς ποιητικῆς. «Ὅσοι κατηγούμενοι προέλθετε.»

78

Ὁ Γερμανισμὸς, πὸς θέλει νὰ κυριαρχῇ, βρῆσκειται, σὰ νὰ ξεσπᾷ, στὴν κρίση πὸς μέσα στὴν ἱστορία του κάνει ὁ Μόμσεν τῆς ἰταλικῆς ποιητικῆς τέχνης, γενικώτατα. Ζωγράφοι καὶ οἰκοδόμοι οἱ Ἴταλοί, μάλιστα ἀριστοὶ μαθητὲς τῶν Ἑλλήνων, διδάσκαλοι τῶν Ἑθνῶν, ρητορικοὶ καὶ θεατρικοὶ μάλιστα ἀσύγκριτα. Μὰ μουσικοί, εἰκοῖ, γόνιμοι ναὶ μὰ τίποτε πραγματικὰ πρωτότυπο, βαθύ, δημιουργικὸ, μεγαλονόητο. Μὰ ποιητὲς ; Δηλαδή καρδιές πὸς νὰ παθαίνουνε, δηλαδή ἄνθρωποι πὸς νὰ ἐξιδανικεύουνε τὸν πόθο, καὶ πὸς νὰ ζωντανεύουν τὰ ψυχα ; Δὲν εἶναι. Ὁ Δάντης τους ; πὸς πολὺ ρητορικὸς παρὰ φυσικὸς. Μόνο γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ μόνο γιὰ τοὺς Γερμανοὺς κύλησε ἀπὸ ζωντανὴ πηγὴ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὸ χρυσὸ ποτήρι τῆς Μούσας στάλες μονάχα λιγοστὲς πέσανε στὴ γῆ τῆς Ἰταλίας. Κριτικὴ, πὸς μπορεῖ σὰ μαχαίρι νὰ τρυπήσῃ καὶ σὰν κεντρὶ νὰ πονέσῃ τὸν Ἴταλὸ πὸς τόσο αἰσταντικὸς εἶναι καὶ τόσο περήφανος μαζί, μὲ τὴ θρησκεία τοῦ Ἰταλισμοῦ τοῦ χαριτόδρωτου ζώντας, πὸς μέσα του σὰ νὰ κλιθῇ σ' ἕνα σφιχταγκάλιασμα τὰ δυὸ ἰδανικά σὰν αὐτὰ μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ μὴ γράφτηκε νὰ ξανακίδη, μὲ τέτοια ἐντέλεια : τὴν ὁμορφιὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, κι ἀπὸ τὴ Ρώμη τὴ δύναμη. Ὁ Καρντού-

τῆς, ὁ μεγάλος ποιητὴς τῆς νεολατινικῆς πατριδολατρίας, ὁ ποιητὴς ὁ πρῶτ' ἀπ' ἔλα δαντολάτρης, πὸς εἶπε πὼς ὁ ψάλτης τῆς Θείας Κομωδίας εἶναι ὁ ποιητὴς τῶν πὸς βαθειῶν τῆς ψυχῆς μυστήριων, ἔχ' τούτης ἢ ἐκείνης τῆς ψυχῆς, μὰ τῶν ψυχῶν ἔλων, ὁ ὑπέρτατος ; κι ἀπάνου ἀπ' ἔλους προφήτης τοῦ τραγουδιοῦ, ὁ Δάντης, — ὁ ἰταλὸς Καρντούτῆς μιὰ θυμωμένη ἀπόκριση τίναξε τοῦ γερμανοῦ Μόμσεν. Σὲ μιὰν ἠδὴ του πρὸς τὴ Ρώμη, «Χαίρε, φωνάζει, ὦ θεία ! κι ἔποιος ἐσὲ κακογνωρίζει, ἀπὸ κρῦα σκοτάδια σκεπασμένος εἶν' ὁ νοῦς του καὶ μέσα στὴν καρδιά του δάσος φούντωσε ἡ βαρβαροσύνη.» Μὲ τὴ λέξη **βάρβαρος**, τὴν πὸς χτυπητὴ, μὰ καὶ τὴν πὸς πρόχειρη τοῦ ἐρεθισμένου φυλετισμοῦ καυτηριάζει κ' ἕνας ἄλλος ποιητὴς νεολατίνος, ὁ γάλλος ὁ Λεκόντ Ντελίλ, ξεχνώντας πὼς εἶναι βαθιὰ μπουλιασμένος ἀπὸ γερμανικὴν ἰδεολογία, μέσα στὴ θλίψη του τὴν πατριωτικὴ, καυτηριάζει τὸν ἀλλόφυλο πολιορκητὴ τοῦ Παρισοῦ στὸ γαλλογερμανικὸ πῶλεμο τοῦ 1870. «Τὰ βέλια τοῦ βάρβαρου τρυπήσαν τὰ στήθια σου...» Ὅσο γαληνότερος ὁ ἀέρας, ἀνοιχτότεροι οἱ ὀρίζοντες καὶ ἀπὸ πὸς ψιγὰ τὰ κοιτάματα τοῦ Ρενάν καὶ τοῦ Ταίν, — οἱ διδύμοι τῆς χρυσόστημης ἐπιστήμης - , ὅταν λίγο καιρὸ πρὶν ξεσπάσῃ ὁ γαλλογερμανικὸς πῶλεμος τοῦ 1870, τῶσανε κοινὴ προκήρυξη, ζητώντας τὸν ἔρανο τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ γιὰ νὰ στηθῇ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑγελου στὸ Βερολίνο.

79

Τὴν ἀποθέσῃ τῆς ποιητικῆς δύναμης τὴν ἡύρα στὸ περίφημο πολῦτομο ἱστορικὸ ἔργο τοῦ ἰταλοῦ Φερρέρο γιὰ τὴ Ρώμη. Ἡρθ' ἕνας καιρὸς, μᾶς λέει ὁ ἱστορικὸς, πὸς ἔλα εἶτανε σταματισμένα μέσα στὴ Ρώμη. Πολιτικοὶ καὶ στρατηγοὶ ἤσυχάζαν. Καὶ τὸ μεγαλεῖο τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ καιροῦ τούτου πὸς δὲν τὸ ἀντιπροσωπεῖαν ἄνθρωποι τοῦ σπαθιοῦ, μὰ ἕνας ἄνθρωπος τοῦ λόγου. Κατοικοῦσε σὲ μιὰ παράμερη γωνιὰ τῆς Ρώμης καὶ δούλευεν ἔργο ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κι ἀπὸ τὰ τολμηρότερα τῆς λατινικῆς φιλολογίας. Ταπεινὸς εἰσοδηματίας, στὸ σπιτάκι του ζώντας ἕνας κάποιος Λουκρήτιος.

80

Ὁ Πίνδαρος κι ὁ Ἴψεν. Δυὸ ὀνόματα πὸς θὰ ξαφριστοῦν ἔτσι κοντὰ στριμωμένα, καὶ θὰ ξαφνίσουνε. Κοιτάζουνε νάγκαλιόσουνε μέσα στὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τὸν ἄνθρωπον τὸν κοινωνικόν, τὸν ἄνθρωπον τὸν πολιτικόν. Ὁ πρῶτος τὸν Ἑλληνισμό, ὁ δεῦτερος πὸς

πολύ τὸν Εὐρωπαϊσμό. Ὁ Εὐρωπαϊσμός εἶναι τώρα ὅ,τι σὰν παλιὰ τὰ χρόνια ὁ Ἑλληνισμός. (Τὸ σημεῖωμα τοῦτο τὸ ξανακοιτάζω τώρα καὶ τὸ ἀντιγράφω, γιατί λυπάμαι νὰ τὸ σβύσω· σὰν κἀτι νὰ ἦθελα νὰ πῶ, καθαρῶτερο, πὺ τὴν τὴν δὲν τὸ ξεχωρίζω καὶ πολὺ καθαρὰ. Ἄς εἶναι.)

81

Ποῦ εἶν' ἡ περιφρήμη πρωτοτυπία, καθὼς οἱ ἄπλοι τῆ φαντάζονται, «πνεῦμα κατερχόμενον ἐν εἶδει περισσεύας;» Ἄνάπτ' ἓνα φανάρι καὶ ζητήστε τὴν. Πιάνω τὴν πρωτοτυπώτερον ἰδέα τοῦ καιροῦ μας πὺ σκορπίστηκε παντοῦ ὅπου στοχαστικός, κι ἄστραψε καὶ βρόντησε παντοῦ ὅπου νόηση καὶ καρδιὰ τώρα τελευταία. Τὴν ἰδέα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Νίτσε: τοῦ παντοῦ γυρισμοῦ τῶν πάντων. Ὁ Hoffing μᾶς λέει πὺς ἡ ἰδέα εἶτανε τῶν Πυθαγορικῶν καὶ τῶν Στωϊκῶν. Ὁ Fouillée μᾶς θύμισ' ἓνα τετράστιχο τοῦ Γκυγιὸ πὺ τὴν ἐκφράζει, πρὶν ἀπὸ τὸ Νίτσε, τὴν ἴδια τὴν ἰδέα, ἐπιγραμματικώτατα. Μὰ δὲν ὑπάρχει πρωτοτυπία; Μὰ πὺς μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει, ἀφοῦ ὑπάρχει μεγαλοφυΐα. Ἵπάρχει καὶ παραῦπάρχει. Μὰ εἶναι κἀτι ἄλλο, κἀπως πολὺ διαφορετικὸ κι ἀπ' ὅ,τι ὁ ἄπλος τῆ φαντάζεται, «πνεῦμα κατερχόμενον ἐν εἶδει περισσεύας.»

82

Οἱ Ρωμοί. Τὸ στοιχεῖο τους. Ἐμποροὶ καὶ ποιητές. Ἀπ' αὐτοὺς κρέμεται ἡ Ρωμοσύνη. Τὸ ξανάνοισμα καὶ τὸ μέγλωμά της. Τὸ παραστράτισμα τοῦ ἔμπορου, ὁ πολιτευόμενος. Ποῦ τὴν ἔχει τὴν πολιτικὴ ἐπάγγελμά του. Τὸ παραστράτισμα τοῦ ποιητῆ, ὁ ῥήτορας τοῦ συλλαγητήριου. Ὅλα τᾶλλα ἐρχονται παρακατιανὰ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

Ἐγὼ ἡ χαρά, τὸ φῶς ἐγὼ κ' ἐγὼ τὸ πανηγύρι
Τῆς ἀνοιξῆς πὺ ξάφωρα γελᾷ σὴ γέννησή μου.
Καὶ χύει ἡ ξέφωτη ζωὴ, οἱ μέσα σὲ ποτήρι,
Τὸ αἶμα της, περίφλογο κρασί μὲς τὸ κορμί μου.

Δίνα τὴ νιότη στοὺς ἀγροὺς καὶ σπέρνω τὴ λαχτῆρ
Στὰ χόρτα, σὲ ἄνθη ὀλόγουρα τοῦ πόθου ἀνατριχίλα.
Καὶ στὰ περήφανα δέντρα ξυπνῶ κρυφὴν ἀντάρα
Σὺν τῆς πορφύρας μου ἀργοσειῶ τὰ φλογισμένα φύλλα.

Ἐγὼ ὅπως τὸ ἱριαντάφυλλο χλωμιάζοντας δὲ σβύνω
Ζηλιάρης σὺν ὁ Χίφροντας μ'προστά μου σιαματήσιν
Μόνον ἀπὸ πείσμα μελανὴ πὺ τὴ Ζωὴν ἀρίνω,
Πεθαίνω μέσα στοῦ ἡλιοῦ τὸ καφιερὸ μεθῆσι.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

Ο ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ (*)

Ἡ ΓΡΙΑ. Ὅσκει, ἀφέντη βεζίρη. Ἀπάνου σὲ ἀντικρυνὸ βουνὶ εἶναι ἡ λιγνὴ ὀξειὰ πὺ ἔχει στάντικρυνὸ τῆς κλωνάρι ἡ πετροπέδικα χτισμένη τὴ φωλιά της. Ὁ βασιλιάς θὰ ἰδεῖ στὴ στιγμὴ τὴν ὑγεία του, ἄμα τὸν ἀλείψουν μὲ τὸ αἶμα τοῦ πουλιοῦ τῆς πετροπέδικας. Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ διατάξετε ἓνα νὰ πάει νὰν τὸ φέρει...

ΟΛΟΙ (συναρπασμένοι). Ποῦ εἶπες πὺς εἶναι, γριά;

Ἡ ΓΡΙΑ. Στὴν τσίμα τᾶντικρυνὸ βουνοῦ. Τὸ δέντρο εἶναι λιγνὸ καὶ στὸν γκρεμὸ φυτρωμένο. Ὅποιος ἀνέβει θὰ πέσει καὶ ὅποιος πέσει θὰ σκοτωθεῖ. Μὰ τὸ πουλί θὰν τὸ πιάσει κ' οἱ ἄλλοι θὰν τὸ φέρουν. Ὁ Βασιλιάς τῆς χώρας θὰ σωθεῖ!...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ. Εἶναι μακριὰ;

Ἡ ΓΡΙΑ. Εἶπα στάντικρυνὸ βουνί...

Ὁ ΦΙΑΟΣ. Μὴν τὴν πιστέτετε, ἀρχόντοι. Εἶναι ἡ προστράτρα τοῦ Ἀρήγιανου.

Ἡ ΓΡΙΑ. Δὲν ἔχετε νὰ χάσετε τίποτα, ἀρχόντοι. Μιὰ ζωὴ ἐνὸς πουλιοῦ μονάχα ἐνὸς ἀνθρώπου. Γιὰ τὸ βασιλιά τί ἀξίζουν ἀφτά; Ἐμεῖς στὸν κόσμον μας, γιατί εἶμαι ἡ μάγισσα καὶ τὸ ξέρει ἡ ἀφεντιά του, δταν θέμε νὰ προστατέψουμε τὸν ἀρχηγὸ μας τὴ στάχτη τρῶμε, πὺ θὰ πεῖ...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ. Σωστά λέει. Ἀμέσως νὰ τρέξετε καὶ νὰ φέρετε ἐδῶ τὸ πουλί. (στὴ γριά). Ἐσὺ θὰ μένεις ἐδῶ ὡς πὺ νάρθουν πάλιν... (κινάει νὰ μπεῖ στὴν κάμερα).

Ἡ ΓΡΙΑ (σιγὰ). Ἀφέντη Βεζίρη...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ (στρέφοντας). Τί θέλεις πάλε;

Ἡ ΓΡΙΑ. Ἡ διαταγή σου δὲ θὰ γίνε. Δὲ θὰν τὴ θυσιάσει κανεὶς τὴ ζωὴ του γιὰ τὸ χατήρι τοῦ βασιλιά του. Μῆδρισαν κάτου καὶ μὲ βάρεσαν οἱ σκοποὶ πὺ τοὺς τόπα κ' οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν ξέρουν πόσο μέγας εἶναι ὁ κίντυνός τους. Ὅποιος πάει δὲ θὰ γυρίσει πάλε, μόνε θὰ φύγει, ἄμα ἀπὸ κοντὰ ἀντικρύνει τὸ χάος καὶ τὸ δέντρο...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ. Τί λές, γριά;...

Ἡ ΓΡΙΑ. Θὰν τὸ ἰδεῖς, ἀφέντη Βεζίρη...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ. Τράβα κεῖθε (ἡ γριά παραμερίζει). Σύμβουλοι τοῦ κράτους, ὁ βασιλιάς κιντυνέθει. Οἱ γιατροὶ εἶναι ἀπελπισμένοι. Τελευταῖο καταφύγιον μᾶς μένει ὁ λόγος τῆς γριάς. Ποῖος θὰ δείξει τὴν ἀφοσίωσή του; (στὸν Γ'.) Ἐσένα, γενναῖε, ἐρίζω νὰ πάρεις ἀνθρώπους καὶ νὰ πᾶς νὰν τὸ φέρεις...

(*) Κοίταξέ ἀριθ. 443, 444 445, 446 καὶ 447.

‘Ο Γ’. Στις διαταγές σου εξοχώτατε... (βγαίνει).
 ‘Η ΓΡΙΑ. Θα γυρίσει μάδενά τὰ χέρια...
 ‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ (άφτηρά). Τι λές πάλε;
 ‘Η ΓΡΙΑ. Θα πει πώς οί άνθρωποι του δέν ηθε-
 λαν κανέννας νάνεβει τὸ δέντρο.
 ‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Θάνεβει ὁ ἴδιος τότες..
 ‘Η ΓΡΙΑ. Δὲ θυσιάζεται ὁ ἑαφτὸς ἔτσι ἔφκολα,
 ἀφέντη...
 ‘Ο ΦΙΛΟΣ. Είναι ἡ μάγισα!...
 ‘Η ΓΡΙΑ. Καί, εἶμαι ἡ μάγισα· (πάει κοντὰ
 του).

Τὸ παρλιακὸ μὲς τῆ γωνιά
 μαλώνει κι ἀγκρουμάζεται·
 ἀφ’ τῆ ζερβιά γυρνάει στερνά
 σκουλίκι νὰ πετάει ποτέ;
 στὸ σίφουνα ποὺ μαίνεται
 σκορπίστε, πρόστυχα μυαλά,
 μὲ τὴν ὑγεία τοῦ Βασιλιᾶ.

(γυρίζοντας στοὺς ἄλλους). Οἱ ὄρες τοῦ βασιλιᾶ
 εἶναι μετρημένες· (στὸ Βεζίρη δίνοντάς του ἓνα μπου-
 καλίκι). Ράντισέ τον μὲ τὸ νεραϊδομανόγαλο καὶ σοῦ
 ὑπόσκομι νὰ ζήσει ὡς ποὺ νὰ βρεθεῖ ὁ ἄνθρωπος
 ποὺ θὰ φέρει τὸ αἷμα τοῦ πουλιοῦ.

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. ‘Ο λόγος ἔτσι τὸ κρίνει, κύριοι.
 Κανέννας σας, κανέννας σας δὲν αἰστάνεται τὸν πόνο
 τῆς χώρας Ἐγὼ εἶμαι γέρος πιά. Τὰ κότσα μου δὲν
 ἀντέχουν καθόλου. Ἄνεδάστε με ὡς τὴν τσίμα τοῦ
 βουνοῦ καὶ στὸ δέντρο ἴσως μπορέσω νάνεβῶ μονά-
 χος. Ὡ, γιατί τὸ δικό μου τὸ αἷμα νὰ μὴν εἶχε τὴ
 δύναμη νάναζήσει τὴ μοναδικὴν ἐλπίδα ποὺ μάς
 μένει; Ὡ μάγισα, δεῖξετη τόρα τὴν ἀληθινὴ σου τέ-
 χνη καὶ δὸς μὲ τὴ ζωὴ μου νὰ στηθεῖ ἡ ζωὴ τῆς
 ἐλπίδας μας...

‘Η ΜΑΓΙΣΑ. Δὲν εἶναι ἡ τέχνη μου, ἀφέντη...
 ποὺ δὲ μπορῶ...

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Ὡ λοιπόν....

‘Η ΜΑΓΙΣΑ. Είναι τὸ μυστικὸ τοῦ κρυμένου θη-
 σαδρου....

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Ὡεμένανε!...ὠεμένανε! Ἄς ἐρ-
 θεῖ λοιπὸν γλήγορα ὁ δικός σου, καταραμένη γυναί-
 κα· (μὲ θυμὸ). Ἡ κατάρρα ἀλάκαιρης χώρας ἄς πέ-
 σει ἀπάνου σου....

‘Η ΜΑΓΙΣΑ (μὲ χαμόγελο). Ἀφέντη Βεζίρη, δὲ
 γίνεται ἡ νύχτα μέρα....

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Χάσου ἀπ’ ὀμπρός μου γλήγορα...

‘Η ΜΑΓΙΣΑ. Κάθε στράτα μου ἔχει σταθρο-
 δρόμι, ἀφέντη (ρίχνοντάς του ἓνα μπουκαλάκι). Σά-
 φίνω τὸ στερνὸ μου ἔχε γειά· (κοντὰ στὸ φίλο). Καὶ
 σὲ σένα; Σὲ σένα ποὺ μὲ γνώρισες, σὲ σένα ποὺ κα-

τάλαβές με προστράτρια τοῦ Ἀρηγιανου, (κάνοντας
 μὲ τὰ χέρια του κινήσεις κοντὰ στὸ πρόσωπό του).

μὲ τὴν ὑγεία τοῦ βασιλιᾶ
 στὸ σίφουνα ποὺ θὰ φανεῖ
 σκορπίστε πρόστυχα μυαλά!...

(χάνεται· ἀκούγεται τὸ τραγουδι τ’ Ἀρηγιανου).

Νά, πέρα ἐκεῖ ὁ Ἄβγερινός!...
 Νύχτα, σὲ λίγο θὰ χαθεῖς·
 ὦ φῶς, ὦ φῶς, ὦ φῶς, ὦ φῶς,
 ὅταν σὲ λίγο θὰ φανεῖς
 ποὺ τάχα θὰν’ ὁ Ἀρηγιανος,
 ποὺ τάχα θὰναῖ ὁ Ὡκεανός;...

‘Ο ΦΙΛΟΣ. Τραγουδάει....

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Πάψε ἐσύ, πάψε. Κρύψου κ’ ἐσύ·
 κρυφτεῖτε ὄλοι σας. Μακριά, μακριά. Ὡ ἐλπίδα μου
 ποὺ σὲ κρατοῦσα στὰ ξεψυχημένα μου τὰ χέρια, ὦ
 γλυκειά μου λαχτάρα, πετρωμένη στὰ βάρη τῆς ψυ-
 χῆς μου, ὦ τὸ στερνὸ σου χαμόγελο ἄς ἀντικρύσει
 τὸ κουφάρι μου (μπαίνει ὁ Ἀρηγιανος). Ἐλα ἐσύ
 κοντὰ μου. Ἐσὺ ποὺ κατέχεις τὸ διαμαντένιο κλει-
 δί, ἐσὺ ὁ προορισμένος νάνοϊξεις τὴ χρυσόπορτα, μά-
 θε τὴ φριχτὴ εἰδηση ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου
 ποὺ σὲ μισεῖ, ἔπως δὲν ἐμίσησε ὁ Θεὸς τὸ Σατανᾶ.
 Τοῦ βασιλόπουλο οἱ στιγμὲς εἶναι πιά μετρημένες.
 Ὡ, τι κι ἂν πῶ, δὲ θὰ πῶ τὸ ξεχειλισμα τῆς ψυχῆς
 μου. Ἐσὺ ἡ ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς μας, ἐσὺ νὰν
 τοῦ δώσεις τουλάχιστο τὴ ζωὴ. Ὡ ἂν χαθῶ, ἄς
 ζεῖ τουλάχιστο.

‘Ο ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ (ἀνταριασμένος). Πῶς!.... Τὸ
 βασιλόπουλο; ὦ τὸ βασιλόπουλο;... (κάνει νὰ χοθεῖ στὴν
 κάμερά του).

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ (πιάνοντάς τον). Στάσου! Δὲν εἶν’
 ἐκεῖ ἡ θέση σου. Ἀπάνου στὴν τσίμα τάντικρυνοῦ
 βουνοῦ στὸ χάος κρεμασμένο εἶναι τὸ δέντρο ποὺ ἡ
 πετροπέρδικα ἔχει στημένη τὴ φωλιά τῆς καὶ τὸ
 δέντρο δὲν ἀντέχει στὸ βάρος ἐνὸς ἀνθρώπου. Τὸ αἷ-
 μα τοῦ πουλιοῦ τῆς πετροπέρδικας εἶναι τὸ γιατρικὸ
 ποὺ θὰ κάμει καλὰ τὸ βασιλόπουλο. Μὲ σπαραγμένη
 καρδιά φανερόνω σου πῶς δὲν ἀνέβηκε κανεῖς νὰν τὸ
 σώσει. Ὡλοι οἱ γενναῖοι ἂν δὲν ἐφυγαν, ἴδιοι ἐγύρι-
 σαν. Ἡ ζωὴ σου χάρισμα, κ’ ὠεμένα κ’ ἡ χρυσό-
 πορτα ἐλέφτερη, ἂν ἐσὺ τὸ σώσεις τὸ βασιλόπουλο...

‘Ο ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ. Ὡ τοῦ Ἄετοῦ δῶσε μου τὰ
 φτερά...ἀγάπη μου...ἀγάπη μου (κινάει νὰ φίγει βια-
 στικά).

‘Ο ΒΕΖΙΡΗΣ. Στάσου· ὀρκίσου πῶς δὲ θὰ φύ-
 γεις κ’ ἐσύ...

‘Ο ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ. Νά ὀρκιστῶ; ἄ στῆνερό μου!...
 στῆνερό μου! Τὸ δρόμο μόνο πέτε μου τὸ συντομώ-
 τερο. Ὡ ξέρω...μάννα μου πῶς σὲ χρειάζουμαι.. βγά-

νει τὸ φτερό τῆς νυκτερίδης, τὸ τρίβει καὶ ξεκινάει. Στὴν πόρτα ἀντικρύζεται μὲ τὴ μάγισσα).

Ἡ ΜΑΓΙΣΑ. Εὐλογημένη ἡ ὥρα πού θά σοῦ κάμω καλό...

Ὁ ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ Μάννα μου... (πέφτοντας στὰ γόνατά της). Τὸ ξέρεις, μάννα μου...

Ἡ ΜΑΓΙΣΑ. Σήκω παιδί μου, σήκω. Τὸ βασιλόπουλο θά ἔγινε καλά. Δὲ χρειάζεται αἷμα, οὔτε πουλιοῦ αἷμα. Ἀρχόντοι, ἐδείξατέ μόνο τὴ στοργή σας καὶ τὴν ἀγάπη σας. Τὸ τραγοῦδι σου, γυιέ μου, μόνο τὸ τραγοῦδι σου θὰν τὰναζήσει...

Ὁ ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ. Μάννα μου, τὴ ζωὴ μου...

Ἡ ΜΑΓΙΣΑ. Σήκω! Σήκω! (τὸν σηκώνει). Τὸ βάλσαμο πού ξανανιώνει ρίχνω στὸ τραγοῦδι σου (ἔρχεται κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ ἄρρωστου καὶ χερσόμεϊ πιράδοξα).

Ἄερικά, πού ἡ ἀφέντισσα προστάζει πάντα καὶ καλεῖ μὲ τὸ τραγοῦδι πού θά πει κινεῖστε ἀπὸ τὰ σύγνεφα νὰ φέρετε τὰθάνατα νερά κι ὁ ἄρρωστος μας γλήγορα νὰ βρεῖ τὴν πρώτη του τὴ γειά.

(στὸν Ἀρήγιανο). Τραγοῦδα· κατέδα καὶ τραγοῦδα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρό του.

Ὁ ΑΡΗΓΙΑΝΟΣ. Ἡ εὐχή σου, μάννα μου. (Τρέχει βιαστικά).

Ἡ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΙΣΣΑ (ἀπὸ μέσου). Παιδί μου... παιδί μου! λαχτάρω μου!...

Ὁ ΒΕΖΙΡΗΣ (κλαίοντις κυριμαρμένος). Ἄχ! τῶν γραφτῶν τὴ δύναμη δὲν τὴν ξεφεύγω!...(πιγυῖνει στὴ γριά). Ἄκου με, καταραμένη μάγισσα. Τὰ γένηια τοῦτα τὰσπρισμένα δὲν τὰ καταράστηκαν τὰ χρόνια. Ὅμοια λαχτάρω, σὰν τοῦ γιου σου μὲ κρατάει στὴ ζωὴ. Τὸ ἀγέρι πού μὲ πόθο λαχταροῦσα κ' ἐκρῦβα μὴν τὸ ματιάσει ἡ πνοὴ τῆς νιότης σὰν σὲ μένα, τὴ ζωὴ μου τὴν δρίζει. Δὲ ζῶ, παρ' ὡς ἀ φύλακας τῆς πιὸ πολύτιμης πού ἐτάχτηκε κληρονομιάς· δὲν εἶμαι...

Ἡ ΓΡΙΑ. Βεζίρη ἀφέντη, ὁ τάφος εἶναι πού καλεῖ τὰ γερατειά, καὶ τὰστρα δὲν τὰ δρίζουν τὰ δεσμά... Ἄκου! (ἀκούγεται τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἀρήγιανου).

Μὲς τὸ τραγοῦδι μου κυλᾶν τὰ μαγικά τὰ βότανα κ' εἶναι ἡ ζωὴ πού τὰ ζητάει. Ἄπλωσε, ὦ νιότη, τὰ φτερά τὰ χρόνια σπρῶξε πού περνᾶν κ' ἔλα προσμένει σε ἡ χαρά!...

(Στὸ ἄλλο φύλλο τελιώνει)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ

ΕΥΠΝΑ ΡΩΜΙΕ

ΣΚΟΤΩΜΑ ΤΑ ΦΙΔΙΑ

Στὴν Τριπολιτσά στὰ χτήματα τοῦ παπποῦ μου εἶχαμε ἓνα χωρικὸ πού δούλευε ταχτικά σ' αὐτά, τὸν λέγανε Πανάγο καὶ τὸ παράνομά του Μπογᾶ. Ὁ Πανάγος εἶχε μιὰ μανία στὴ ζωὴ του νὰ κυνηγάει καὶ νὰ σκοτώνει τὰ φίδια. Τὴ μανία του αὐτὴ τὴν ξέρανε πολλοί. Τσοπάνηδες, δραγατήδες, ἀγωγιάτες, ἀπὸ τὸ Περθῶρι, τὸ Μερκοβοῦνι, τὸ Μπεντένι, τὰ χωριδάκια πού εἶτανε στὰ χτήματα τοῦ παπποῦ μου, κάθε τόσο πού περνοῦσαν ἀπὸ τὸν πύργο μας τοῦ φέρνανε καὶ μαντάτα γιὰ φίδια καὶ φιδοφωλιές. Στὸν πύργο τοῦ Πατούσα, στὸ λινοῦ, κοντὰ στὸν ὄχτο, κάθε πρωτὴ βγαίνει καὶ λιάζεται ἓνας φίδαρος πέντε πήχες. Στὰσβεστοκάμινο στὸ πηγαδάκι, βγαίνει ἓνα φίδι θεριακωμένο. Στὴ μυγαλίτσα στ' ἀμπέλια τοῦ Κεφαλόγιαννη φιδοφωλιά ὑπάρχει. Ὁ Πανάγος μόλις ἐπαίρνε τὴν εἶδηση ἄρπαζε τὸ φτιάρ κ' ἔτρεχε. Ἄφινε καὶ δουλειὰ καὶ φαί καὶ ἔλα, δὲν τὸν ἐνοιαζε νὰ περπατήσει δυὸ καὶ τρεῖς ὥρες, τοῦφτανε νὰ βρεῖ τὸ φίδι καὶ νὰ τὸ σκοτώσει κ' ἔμενε πιὰ χιλιοευχαριστημένος.

Νὰ σὰς ἔσομολογηθῶ τώρα τὴν ἄμαρτία μου κ' ἐγώ. Κεῖνο πού πάθαινε ὁ Πανάγος μὲ τὰ φίδια, τὸ παθαίνω κ' ἐγώ μὲ τὰ ἀτιμα λόγια τῶν καθαρευουσιάνων γιὰ τὴ δημοτικὴ μας, πού μοῦ φαίνονται σὰ φίδια φαρμακερὰ κι ἐποῦ ἀκούσω πὼς μιλᾶνε γιὰ γλώσσα τρέχω νὰ τὰ χτυπήσω, νὰ χτυπήσω τὴ συκοφαντία καὶ τὴν ψευτιά. Δὲν πάει νὰ τὸ παινευτῶ ὁ ἴδιος, μὰ δὲν μπορῶ νὰ κρύψω κιόλας αὐτὸ πού μοῦ γίνηκε σωστὴ μανία. Στὸν καφενὲ πού συχνάζω μερικοὶ φίλοι μου, λές καὶ καταλάβαινε τὴ μανία μου καὶ πολλὰς φορὲς μοῦ λένε·

— Νά, σὲ κεῖνο τὸ τραπέζι μιλᾶνε γιὰ τὴ γλώσσα. Ἐμπα τους.

Καὶ μοῦ χαμογέλανε πολλὰς φορὲς ὅπως χαμογελούσανε τοῦ Πανάγου κ' ἐκεῖνοι πού τοῦ φέρνανε εἰδησες γιὰ τὰ φίδια. Δὲ μετάνοισα ἕμως ποτὲ μῆτε θὰ μετανοιώσω γιὰ τὴ μανία μου αὐτὴ, ἔπως δὲ θὰ μετάνοισε κι ὁ Πανάγος γιὰ τὸ κυνήγημα τῶν φιδῶν ἂν, καὶ καθὼς ἔλεγε, κάποτε τὴν ἔπαθε καὶ τὸν δάγκωσε μιὰ δεντρογαλιά. Μάλιστα γίνηκε ἀπὸ τότες πιὸ φανατικὸς στὸ κυνήγι του.

Κ' ἐμένα μιλήσανε κάτι δικοί μου μὲ πικρὰ λόγια γιὰ τὴ μανία μου αὐτὴ.

— Βρὲ τί θέλεις, ἐσύ, πού ἀνακατεύεσαι μ' αὐτούς; Τί θέλεις στοὺς παλιοκαφενέδες, στοὺς πα-

λιανθρώπους, στους ύβριστάδες, στους, στους.....

Ἐγὼ πάντα καμώθηκα. Ἐκανα πὼς δὲν καταλάβαινα, γιατί ἡ μανία μου νὰ κυνηγῶ τὰ φίδια, τᾶτιμα λόγια τῶν καθαρευουσιάνων, δὲ μ' ἄφησε ποτέ. Κάποιος φίλος δημοτικιστῆς πού δὲ ὤξερε ἴσως τὴ μανία μου τούτη καὶ μὴ μπορώντας νὰ ἐξηγήσει τὴ συνναστροφὴ μου μὲ ἀγαραχτήριστους ἀνθρώπους, πού δὲν τὸ δέχονται πὼς εἶναι μαλλιαροὶ καὶ κάνουν τὸ δημοτικιστῆ, μὰ βρίζουνε τοὺς καλῆτερους δημοτικιστὲς καὶ δὲν ξέρουνε τί θεὸ πιστεύουνε, μοῦ μίλησε πικρά:

— Δὲν πολιτεύεσαι καλά. Τί θέλεις, ἐσύ, μ' αὐτούς;

— Κάνω τὸ κέφι μου.

Τοῦ ἀπάντησα, θυμᾶμαι. Ὅχι τὸ κέφι μου, τὸ χρέος μου ἔπρεπε νὰ τοῦ πῶ πὺ σωστά. Μὰ φοβήθηκα μήπως καὶ μὲ περιγελοῦσε γι' αὐτὴ μου τὴν προσπάθεια. Στὴν Καλαμάτα λογοφέραμε στὰ γερά μὲ τὸν ἀδερφὸ μου, γιὰ τὸ λόγο πούχα πιάσει γλωσσικὸ καυγᾶ κάτω στὴν παραλία μὲ μιὰ παρέα στὸν καφενέ. Παρὰ λίγο νὰ φύγω ἀναυλα τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα ἂν εἴτανε βάρδοι γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

Ἄχαρο πράγμα ἀλήθεια καὶ ἀηδιαστικὸ τέτοια μανία, ἔμως στὴν περίστασι πού βρισκόμαστε, στὴν ἐποχὴ πού ζοῦμε, γιὰ τὸν ἄπαθὸ τῆς ἰδέας, ἀπὸ ἀνάγκη, ἡ μανία τούτη γίνεται μανία ἱερή.

Ὁ Νίκος, ἓνα ἀπὸ τὰ γκαρσόνια τοῦ καφενέ πού συχναῶ, θὰ μὲ ὑποψιαζότανε κι αὐτὸς γιὰ πούλημένο καὶ προδότη ἀπ' τοὺς καυγάδες πούπιανε κάθε λίγο γιὰ τὴ γλώσσα καὶ μιὰ μέρα, τὴ μέρα πούχε τὴ διαδήλωσι δὲ Μιστριώτης, δὲ βάσταξε καὶ μοῦπε:

— Κρίμας. Εἶσαι μαλλιαρὸς κ' ἐσύ.

Χαιροέλασα κ' εὐτὸς μοῦρθε μιὰ ἰδέα καὶ τοῦ φώναξα:

— Νικόλαε, προσκόμισον ὕδωρ καθάριον καὶ διαυγὲς μεθ' ἡδυνότου καφεψήματος.

Τὰ λόγια μου τούτα πέρασε σὰ μπαστουγιὲς στὸ κεφάλι τοῦ γκαρσονιῶ. Ζεματίστηκε τὸ παιδί, δαγκώθηκε καὶ μοῦ μουρμούρισε μὲ κάποια ταραχὴ:

— Καλὰ μοῦ τὸ εἶπανε πὼς εἶσαι μαλλιαρὸς.

Αὐτὰ εἶναι μαλλιαρὰ καὶ νὰ μὴ μοῦ τὰ λὲς ἐμένα. Μίλα μου ρωμαῖκα γιὰ νὰ σὲ καταλάβω.

Στάθηκε συλλογισμένος ὁ Νίκος ἀντικρὺ μου δίχως νὰ χεῖ σκοπὸ νὰ μοῦ φέρει τίποτα.

Παράπλευρά μας ἔμως ἓνα ἄλλο γκαρσόνι, ὁ Κώστας, πού ἔλα τὰ γκαρσόνια τὸν εἶχανε γιὰ σοφὸ ἀνθρώπο, καὶ πού φαίνεται πὼς δὲν τοῦχε ξεφύγει οὔτε λεξούλα ἀπὸ ὅσα εἶπαμε, γυρίζει μισοκλεινόντας τὸ ἓνα του μάτι καὶ λέει τοῦ Νίκου:

— Τὴν ἔπαθες βλάκα. Ἐπεσεσ στὴν προπαγάντα. Αὐτὸ θέλουνε κι αὐτοὶ νὰ μιλάμε πρόστυχα, ἔ-

πως μιλάμε. Εἶναι τὸ σκέδιο τῆς Ρωσσίας γιὰ νὰ καταστρέψει τὴν Ἑλλάδα. Νὰ μείνουμε στραβοί, νὰ λείφουνε τὰ Ἑλληνικὰ ἀπὸ τὴ μέση γιὰ νὰ μᾶς πάρει τὴν Πόλη.

Ὁ Νίκος τώρα πιά τᾶχε χαμένα. Ἄναψε, ζαλιστηκε, ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κώστα. Τοῦρθε σὰν προσβολή, σὰ μπάτσος τὸ νόημα τῆς κουβέντας. Δὲ βαστάχηκε πιά στὸ θυμὸ του:

— Ρέ, σὶ, τραλλάθηκες; Ἐσύ, ὅσα βλάκας κι ὅποιοι ζητᾶνε νὰ μᾶς ἀλλάξουνε τὴ γλώσσα. Τί, ἑλληνοκῶρες θὰ μὲ μάθουνε ἐμένα τώρα νὰ μιλάω; Δὲν εἶμαστε καλά. Τὴ γλώσσα τοῦ μπαμπᾶ μου, τὴ γλώσσα πού μιλάω θέλω γὼ κι ἐποικανὸ δὲν ἄρῃσει νὰ πάει νὰ πνιγεῖ.

Ὁ Κώστας στραβομουτσούνισε κι ἀποτραβήχτηκε, ἔταν ὁ καημένος ὁ Νίκος μὲ γαληνεμένο πρόσωπο γυρίζει καὶ μοῦ λέει:

— Ἄν εἶναι ἔτσι, γράψε με κ' ἐμένα μαλλιαρὸ.

Στὴν ὄρα πᾶνου ἦρθε ἓνα λουστράκι νὰ μοῦ φτιάσει τὰ παπούτσια:

— Βρὲ παιδί, εἶσαι καὶ σὺ μαλλιαρὸς.

— Ἐγὼ αὐτὰ δὲν τὰ καταλαβαίνω ἀφεντικὸ.

— Δὲν τῆμαθες; Εἶναι πρόστυχη ἡ γλώσσα πού μιλάς. Ἡρέπει νὰ μάθεις νὰ μιλάς ἄθαια Ἑλληνικά. Νὰ λὲς ἀθθῆντα ἄξαφνα κι ὅχι ἀφεντικὸ. Ἄλλοιως θᾶσαι καὶ σὺ μαλλιαρὸς.

Τὸ λουστράκι γέλασε καὶ δίχως νὰ σκεφτεῖ καὶ πολὺ μ' ἀπάντησε:

— Κοροιδεῖεις, ἀφεντικὸ; Αὐτὸ πού λὲς δὲ γίνεται ποτέ. Καὶ νὰ θέλουνε νὰ μ' ἀλλάξουνε τὴ γλώσσα δὲν μποροῦνε. Ἀδύνατο.

Τὴ σιδερένια λογικὴ καὶ τὴ φυσικὴ σκέψη ἐνὸς γκαρσονιῶ κ' ἐνὸς λούστρου, ἀλλοίμονο δὲν τὴν ἔχουνε τόσοι καὶ τόσοι σπουδαγμένοι καθαρευουσιάνοι, γεμάτοι ἀπὸ γράμματα ὡς τὸ λαμπὸ κι ἀπὸ τὸ λαμπὸ κι ἀπάνω, ἀλλοίμονο, γεμάτοι ἀπὸ ἀγέρα.

Σὰν τὸ γκαρσόνι καὶ σὰν τὸ λουστράκι οἱ ἀνθρώποι τοῦ λαοῦ, τίμοι καὶ καλοὶ καὶ ἀθῶοι, γίνονται κακοί, σὰν τοὺς δαγκώνουνε καὶ τοὺς φαρμακίζουνε τᾶτιμα λόγια τῆς ψευτιᾶς καὶ τῆς συκοφαντίας, τὰ φίδια τὰ κρυφὰ, χειρότερα πολὺ ἀπὸ τὰληθινὰ τὰ φίδια. Καὶ συλλογιέμαι, πὼς δὲ χρειάζεται μονάχα ἓνας Πανᾶγος Μπογᾶς γιὰ τὰ κρυφὰ τούτα φίδια, οὔτε δυὸ μὰ πολλοί, ὁ λαὸς ἑλάνκαιρος, κάθε ἀνθρώπος γεννημένος. Θέλουν σκοτωμὸ τὰ φίδια πού δαγκώνουν τὴν ψυχὴ μας κι ἐρθόνονται ἀθώρητα καὶ κλειῶνε τὸ διάβα μας, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τὸ διάβα.

Ἄχ τὰ φίδια, ναί, τὰ φίδια. Σκότωμα τὰ φίδια.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη άρ. 10. Για το έξωτερικό άρ. χρ. 12,50.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τριμήνες συντρομές (β άρ. τήν τριμηνία).—Κανένας δέ γραφεται συντρομητής α δεν προπλερώσει τή συντρομή του.

20 λεπτά το φύλλο. — Τα περασμένα φύλλα πουλιούνται στο γραφείο μας διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κίώκια, και στις επαρχίες σ' όλα τα Πραχτορεία τών Έφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΑΨΟΓΟΣ ΣΤΑΣΙΣ. ~ Η ΠΡΕΒΕΖΑ. ~ ΤΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ. ~ ΡΗΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΣ. ~ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ κ. ΣΑΡΑΤΣΗ. * * *

ΗΡΘΕ και ή σειρά τής Τουρκιάς να κρατήσει «*άψογον στάση*». Μας βεβαιώνει — τί λόγος! — πώς τρέφει φιλικώτατα αίστήματα για μās, πώς δέ θα μās ένοχλήσει καθόλου, πώς λιώνει σά ζάχαρη μόλις αναφέρει τόνομά μας και μείς τήν πιστεύουμε. Και για νάν τής τάποδείξουμε πώς τήν πιστεύουμε, ναλοῦμε μερικινές ήλικιες τής έφεδρείας μας στα έπλα, έτσι για να ξεμονοδιάσουμε λίγο και για να φυλάξουμε τα σύνορά μας από καμιά φιλικιά επίσκεψη του Τουρκικού στρατού.

«*Η Κυβέρνηση του κ. Βενιζέλου μ' αυτόνε τον τρόπο κρατάει πάντοτε «άψογον στάση», υποχρεώνοντας έτσι και τον καλό γειτονα να ναι οπωσδήποτε διακριτικός και να κρατάει, μ' άλλα λόγια, και λόγου του «άψογον στάση*».

ΤΙΣ φαμφαρονάδες και τους ταρταρινισμούς νάν τους αφήσουμε για τους νεότουρκους. Έμεϊς νάμαστε κά ως σοβαρώτερο τώρα. Τί να κλαίμε και να δερνόμαστε γιατί θα μομποαρδιστεί ή γιατί μομποαρδίζεται ή Πρέβεζα και τή χάνουμε, είναι καθαρός νεοτουρκισμός και δέ μās ταιριάζει καθόλου.

«*Ότι δέν είναι δικό μας δέν μπορούμε και νάν τό χύσουμε. Τα κλάματα μās ταιριάζανε στα 97 που μπορούσε να ναι και ή Πρέβεζα δική μας.*»

ΜΑΣ κήρυξε, λέει, ή Ιταλία οικονομικό πόλεμο. Τότε κίπιος χριστιανός που δέν προφταίνει τούτε: τις μέρες νίνοραζει παραρτήματα έφημερίδων. Κάθε μισή ώρα κ' ένα παραρτήμα με τα «τελευταία νέα του πολέμου». Ταγοράζεις και διαβάζεις μέσα άερα καθουρνιστό. Κι ως-κόσο οι πεντάρες φεύγουν από τήν τσέπη σου.

Δέν είναι κατάσταση αυτή. Ό Θεός να δώσει να τελειώσει μίαν ώρ' άρχύτερα ο πόλεμος για να σωθούμε και μεις από τα παραρτήματα.

ΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝΕ στο Βόλο και στη Λάρισα οι ά νάκρως για τ' «*άθεϊστικά*»!! Η Θεσσαλία ξακολουθεί να δημοσιεύει τις μυρτυρικές κατάθεσες. Κι ο κ. Άμπελις ξακολουθεί να σοβαρεύεται μπροστά σε τέτια κομικά γεγονότα.

Έμεϊς ο,τι εΐτανε να δημοσιέψουμε τό δημοσίεψαμε. Οι άναγνώστες μας μπήκανε στήν ουσία, ξεχουν πιά τί τρέχει. Ταλλα δέν έχουν και τόση σημαία. Οι μάρτυρες τής κατηγορίας όλο τα ίδια και τα ίδια ξαναμασάνε. Οι περισσότεροι μάλιστα άπ' αυτούς, μη έχοντας να καταθέσουν τίποτις, ρητορεύουν κατά τής δημοτικής γλώσσας, του σοσιαλισμού και του Παρθε,αγωγείου του Δελμούζου. Κι ο έφειτοποιητής κ. Άμπελις προασέρνεται άπ' αυτές τις κούφιες και κλούβιες ρητορείες κι άνασοιμπώνεται να κόψει κεφάλια. Ό μόνος σοβαρός κατηγορος είναι ο κ. Κούρτοβικ = πλαστογράφος, συκοφάντης κ' έκβιστής. Νάν τονέ χαιρείται κι ο κ. Άμπελις και ή Καθαρεύουσα. Τους τονέ χαρίζουμε.

ΣΤΙΣ «Αθήναι» τής Τρίτης, ο κ. Σαράτσης του Βόλου δημοσίεψε ένα γράμμα διαφανιστικό για τα Βολιώτικα μά κι άποστοματικό για τις «Αθήναι», που σε περασμένο φύλλο τους, σχολιάζοντας τό φαιδρό κατηγορητήριο του κ. Άμπελι, βοήκαν τήν εύκαιρία να χύσουν τό φαρμακάκι τους για τους δημοτικιστάδες και να γράψουν άμέτρητες ψευτιές. Ό κ. Σαράτσης με τό γράμμα του, που στηρίζεται πάνω στην άλήθεια, βάζει τα πράματα στη θέση τους κι άποδείχνει όλοφάνερα γιατί κηρύχτηκε στο Βόλο ο έσ- ρος πόλεμος κατά τής Δημοτικής και του σοσιαλισμού.

Οι Τορκοι νουώθουν τα ξερείπια και τή σχέση τους με τή ζωή. Στους τοίχους τους άρχαίους των κάστρων των βυζαντινών άκουμπούν τα σπίτια τους, κι άπάνω στους πυργους άφήνουν και φυτρώνουν δέντρα και χαμόδεντρα και χορτάκια. Δέν τους μέλει τους ζωντανούς πους έχει χτίσει τα ξερείπια ούτε γιατί, και ή άδιαφορία αυτή είναι ζωή. Άντι να γκρεμίζον και να ξαναχτίζουν τοίχους, μεταχειρίζονται τους παλιούς. Κι αυτό είναι ζωή...

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΠΑΛΛΗ

* * * 25 Σεπτ. 1911

Ἀξιότιμε κ. Πάλλη,

Συγγνώμη που δὲ σὰς ἀπάντησα ἀμέσως· μοῦ γράψατε πὼς θὰ πᾶτε ταξίδι καὶ ἀργοπώρησα. Τώρα πιστέψω νὰ βρῖσκεστε στὸ Λίβερπουλ.

Πήρα καὶ τὶς τρεῖς σειρὰς τῶ βιβλίων που μοῦ στείλατε καὶ σὰς ἐφχαριστῶ παραπολύ. Διάβασα ἀρκετά. Τώρα περνῶ τὴν Ἰλιάδα σας. Ἔχω μπροστά μου τὸ ἀρχαῖο κείμενο τῆ γαλλικῆ μετάφρασι καὶ τὴ δική σας. Ἔτσι συγκρίνοντας μιὰ γλῶσσα νεκρῆ, μιὰ ξένη καὶ τὴ μητρικὴ μας βλέπω τί δύναμη καὶ τί ζωὴ ἔχει ἡ τελευταία. Αἱ φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου τοῦ κ. Ἐφταλιώτη μοῦ ἔφεραν στὸ νοῦ τύπες ἀναπαράστασες που μικρὸ παιδί σχημάτισα γύρω μου. Σὰν Μυτιληνῖος που εἶμαι διαδάζοντάς τις νόμιζα πὼς βρισκόμουνα στὸ νησί μας, στὸ χωριό μας στὴν ἐκκλησιά μας. Πόσες φορές μιὰ φράση, μιὰ λέξη μόνο ἔκαμαν τὸ νοῦ μου νὰ πετᾷ σὲ χρόνια περασμένα δύστυχα ἢ εὐτυχημένα! Πότε γελοῦσα βλέποντας κἄτι ἰδιωτισμοὺς τῆς Μυτιλήνης καὶ τότε ἀναστενάζα! Μὲ λίγα λόγια δὲν ὑπάρχει αἰσθημα στὴν καρδιά μου που νὰ μὴ ξύπνησε ἀφτὲς, τὲς ἡμέρες που διαδάζω τὴν Ἰλιάδα σας, τὰ ποιήματά σας, τὲς φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου καὶ τὴν Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης τοῦ κ. Ἐφταλιώτη.

Διαδάζοντας ἓνα βιβλίον γραμμμένο στὴν καθαρεύουσα δὲ θυμοῦμαι ποτὲ νὰ δοκίμασα τόση χαρὰ, λύπη κ' ἐφχαρίστηση. Μαθαίνουμε λοιπὸν μικρὰ παιδιὰ ἄκοπα καὶ ἄχολα ἀπὸ τὸ γλυκὸ στόμα τῆς μάνας μας μιὰ γλῶσσα που ἔχει τόση μαγικὴ δύναμη καὶ τόση χάρη καὶ ὕστερα ἅμα μεγαλόσουμε τὴν περιφρονοῦμε καὶ τὴν λέμε χυδαία καὶ βάρβαρο. Τὶ στραβομάρα που τὴν ἔχουμε! Μᾶς μαθαίνουν νὰ μὴν ἀγαποῦμε τὴ γλῶσσα τῆς μάνας μας, ἀλλὰ τὴν καθαρεύουσα, σὰν νᾶναι τὸ γάλα τῆς ἀγελάδας, πὶδ γλυκὸ καὶ πὶδ καλὸ ἀπὸ τὸ γάλα τῆς μάνας! Μὰ ἡμεῖς οἱ Ρωμοὶ που κάθε πρᾶμα δικό μας τὸ θαρροῦμε τιποτένιο καὶ τὸ περιφρονοῦμε — ἀκόμα καὶ τὸ γάλα τῆς μάνας μας ἀφοῦ οἱ πὶδ πολλὲς μητέρες δὲν καταδέχονται νὰ βυζιάξουν τὰ παιδιὰ τους — πὼς νὰ καταδεχτοῦμε νὰ γράφουμε μιὰ γλῶσσα που μαθαίνουμε ἀπ' ἀφτὴ τὴ μάνα μας!

Ἄραγε θάλλθει στιγμὴ που θάνοξουμε ὅλοι τὰ μάτια μας; Ἐγὼ λέγω πὼς θάλλθει. Γιατί μὲ τὴ μικρὴ πείρα ποὺ ἔχω τῆς κοινωνίας μας εἶδα πὼς οἱ πὶδ πολλοὶ φοιτητάδες ἐπιστήμονες, συγγραφεῖς καὶ λόγιοι μας κατὰλαβαν ποιὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια ἢ φυσικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ καὶ ὅλοι φροντίζουν νὰ τὴν

διαδώσουν. Ἀφτὸ θὰ πει πὼς οἱ σπόροι που σπέρνετε Σεῖς οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἀκούραστοὶ ὑπερασπιστάδες καὶ διαλαλητάδες μιὰς τέτοιας ἀληθείας σωτηρίου γιὰ τὸ ἔθνος μας, φύτρωσαν γερὰ μέσα στὴ καρδιά ὧν πὶδ πολλῶν Ρωμιῶν. Κουράγιο λοιπὸν!

Τὶ μοῦ τὸ λέει ἀλύθετα ἐμένα ἀφτὸ ἡ ψυχὴ μου, θὰ φέξει ἡμέρα μιὰ φορὰ που θὰ (γαθεῖ τὸ σκοτάδι κ' ἡ ἀλήθεια που φωνάζετε παντοῦ θὰ βασιλέψει).

Μὲ πολλὴ ἐχτίμησι καὶ ἀγάπη.

* * *

ΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ

Ἀφιερωμένο στὸ Ψυχᾶρη

Εἶν' ἡ τέχνη θεϊκὴ
Τοῦ πετρᾶ ποὺ μὲ πικούνει
Πέτρες πελεκᾷ,
Φυαίνει τὸ καντοῦνι.

Σφίρα ὁ σιδερεᾶς κρατᾷ
Μὲ μασιὰ σίδερο πιάνει
Τὸ πυρόνει στὴ φωτιὰ
Καὶ τὸ πλάθει πὰ στ' ἄμῶνι.

Ὁ Λαὸς τὶς λέξες σπᾷ,
Τεχνικὰ τὶς ξυεῖ μὲ χρένα
Τᾶδιωφόρετ' ἀποσπᾷ
Γλῶσσα πλάθει ἀγαλματένι!

Πόλη

ΓΙΑΝΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΣΙΡΟ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»,

Φίλε «Νουμά»,

Δὲν πρέπει νὰ σὲ ζαλίζει, ὅτι γράφει ὁ Τσίρος τῆς «Ἐστίας». Τύπωνε ὅσα λέει γιὰ νὰ ξέρομε τί γίνεται, μὰ περιττὸ ν' ἀπαντᾷς σ' ἄνθρωπο ποὺ ντρέπεται τ' ἔνομά του καὶ καταζέβγει στὰ alias.

Ἐννοεῖται ὅσα λέει εἶναι πικραμένου λόγια, καὶ τὸν τσοῦζει ἀκόμα τὸ κατὸ σίδερο ποὺ τοῦ κάθισε στὸ κούτελο ὁ κ. Πάλλη. Καὶ θὰν τὸν καίει ὅσο ζεῖ, γιατί σὰν ξανατυπωθεῖ ὁ «Ταμπουρᾶς καὶ Κόπανος» θὰ καταχωρεθεῖ καὶ τὸ γνωστὸ ἐπίγραμμα μέσα στὴν «Αἴθουσα τῆς Φρίκης» του.

Πρόθυμος

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ (*)

9

Ἡ Μαρία πήρε τὸ βράδι τῆ δουλιὰ της κ' ἦρθε στὴν κάμαρα.

«Δὲν ξέρεις πῶς σὲ καρτεροῦσα νάρθεις», γύρισε καὶ μοῦ εἶπε ἀξαφνα.

«Ποῦ ποῦ σ' ἐγνιασε ποῦφυγα», μουρμούρισα. Σὰ νὰ μὴ μάκουσε: «Ποῦ πήγατε τὸ ἀπόγιομα;» μὲ ρώτησε.

«Περίπατο, στὸν καφενέ—»

«Κι αὐτὸς γιατί δὲν ἦρθε νὰ φάει; Ποῦ τὸν ἀφρησε;»

«Στὸν καφενέ.»

«Ἐπαιξε τὰ χαρτιά, ἔ;»

Κούνησα τὸ κεφάλι.

«Δὲ σοῦ εἶπε τίποτας;»

«Τί νὰ μοῦ πει;»

«Δὲ σοῦ εἶπε πῶς τοιμάζεται νὰ φύγει;»

«Τί λέει ὁ Νίκος! Τόχεις πῶς τὰ παίρνω μετρητά;»

«Κι ὅμως νὰ δεῖς θὰ φύγει· καὶ θὰ πάει χαμένος. Γι' αὐτὸ σ' ἤθελα. Νὰ τοῦ πεις τίποτα, μπὰ καὶ τοῦ γύριξες τὸ κεφάλι.»

«Μὲ τί χρήματα νὰ φύγει; Ποιὸς τοῦ δίνει;»

«Θὰ τὸ δεῖς ποῦ θὰ τοῦ δώσουν», εἶπε καὶ σῶπασε μιὰ στιγμή. Ἰστέρα μοῦ δηγήθηκε πῶς ὁ Νίκος εἶχε σφίξει πάλαι τὴ μάννα του γιὰ χρήματα. Ἄκουσε πῶς θὰ κάμει δάνεια γιὰ νὰ πλερώσει τὸν τόκο τοῦ γαμπροῦ της καὶ γυρέβει σῶνει καὶ καλὰ νὰ δανειστεῖ καὶ γι' αὐτόνε χίλιες δραχμές. Στερνὴ φορὰ λέει καὶ τάζει πῶς δὲ θὰ ξαναγυρέβει τίποτας. Παραιτιέται κι ἀπὸ κληρονομίεσ κι ἀπ' ἄλλα. Φτάνει νὰ τονὲ σώσει τώρα.

«Θὰ τὸν πάρουνε στὸ λαιμὸ τους», εἶπα.

«Αὐτὸ λέω καὶ γώ. Νὰ τῆλεγες καὶ ἐσὺ τοῦ θειοῦ σου. Φοβᾶμαι θὰ τὸν καταφέρει ὁ Νίκος.»

«Τί θὰ μοῦ δώσεις; νὰ τοῦ τὸ πῶ;» τῆς ἀπάντησα κοιτάζοντάς τηνε μὲ χαμόγελο.

Σὰν τὸ συλλογιόμηναι τώρα, δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω πῶς εἶχα τὴν καρδιὰ νὰ βρῶ μιὰ τέτλια ἀπάντηση. Μὰ καθὼς καθότατε ἀγνάντια μου, τυλιμένη μὲ τὸ κόκκινο σαλάκι της, μοῦ θύμισε ἐκεῖνο τὸ βράδι ἕνα μῆνα πρωτότερα ποῦ μοῦ σφουγγάρισε τὴν κάμαρα καὶ μοῦ ἀναψε καὶ τὴ φωτιά. Ὅλος ὁ μῆνας σὰ νὰ μὴν εἶχε περάσει γιὰ μένα τὴ στιγμή αὐτῆ, σὰ νὰ μὴν εἶχε ἔρθει ὁ Νίκος καὶ γώ σὰ νὰ μὴν ἔλειψα. Κ' ἔβλεπα μόνο τὰ μάτια της πῶς γυάλιζανε ὄχι καὶ τὰ μάγουλά της ποῦ καίγανε.

Σηκώθηκα καὶ τῆς ἔπιασα τὸ χέρι, μὰ φοβήθηκα. Εἶτανε κρῦο κ' ἔτρεμε.

«Τί εἶσαι ἔτσι; τί ἔπαθες;» τὴ ρώτησα.

«Μ' ἔπιασε πάλαι κρῦο· θὰ μοῦ ξανάρθει ἔθρομη», μουρμούρισε καὶ μάζεψε τὸ πλέξιμό της. »Πᾶω νὰ πέσω.»

Ἐφυγε κ' ἔπεσα καὶ κοιμήθηκα καὶ γώ.

Τὸ ἄλλο πρωτὶ τῆ βρῆκα πάλαι ὄρθη καὶ δούλεβε σὰν πάντα, μὰ εἶταν κίτρινη καὶ φαινότανε πῶς ἔσερνε μὲ κόπο τὰ πόδια της.

Ὁ Νίκος ξύπνησε τὴν ἡμέρα αὐτῆ νωρίτερα. Εἶχε διάθεση, μιλοῦσε καὶ γελοῦσε κ' εἶτανε ξεχωριστὰ περιποιητικὸς στὴ μάννα του.

Σὰν ἀποφάγαμε, ἔβγαλε καὶ μοῦδωσε ἕνα ποῦρο. Ὁ πατέρας του δὲ θέλησε νὰ πάρει· τονὲ χτυποῦσε στὸ κεφάλι.

«Πάμε μέσα νὰ τὸ καπνίσουμε, μὴν πειράξει ἡ μυρουδιά τῆ μητέρα», μοῦ εἶπε καὶ σηκώθηκε.

Περάσαμε στὴν κάμαρά του καὶ ἡ Μαρία μὰς ἔφερε κεῖ τὸν καφέ.

«Ἐλα, τί ἔρριξες τὰ μοῦτρα; Λές πῶς σὲ ξέχασα ἑσένα; Βάλε τὸ χέρι σου στὴν τσέπη μου», τῆς εἶπε ὁ Νίκος.

Ἡ Μαρία τὸ ἔβαλε κ' ἔβγαλε ἀπὸ κεῖ ἕνα χαρτί, ποῦ εἶχε μέσα κάτι τυλιμένο: «Δὲν τὸ θέλω, εἶναι ἀπὸ τὰ χαρτιά», εἶπε καὶ τὸ ἄφησε στὸ τραπέζι.

«Κουτὴ! Ἐλα δῶ, τὸ πήρα ἐπίτηδες γιὰ σένα», τὴν κράτησε ὁ Νίκος καθὼς ἔκαμε νὰ φύγει.

Στάθηκε καὶ τὸν κοίταξε: «Τὸ λές, ἀλήθεια!»

«Θὰ σὲ γελάσω γιὰ ἕνα παλιοκορκέτο;»

Ἡ Μαρία τὸ πήρε ἀπὸ τὸ χέρι του κ' ἔφυγε.

«Γιατί τὴ γελάς;» τοῦ εἶπα.

Μὲ κοίταξε: «Ἐ, δὲν εἶναι καλὸ τὸ ποῦρο;»

«Ποῦ τὸ βρήκες; Λαθρατο θὰ εἶναι.»

«Ἄν ἔχεις ὑποψίες καὶ ἐσὺ, μὴν τὸ φουμάρεις.» Ρούφηξε τὸν καφέ του καὶ κάπνισε. «Ἄμα ἔφυγες ἐφές, τοὺς τσάκισα· ὀχτακόσια καπίκια τοὺς πήρα», εἶπε φουώντας τὸν καπνὸ.

«Γι' αὐτὸ ἔχεις σήμερα ὄρεξη.»

Δὲν ἀπάντησε.

Νόμισα πῶς βρῆκα τὴν περίσταση νὰ τοῦ πῶ ἐκεῖνο ποῦ ἤθελα: «Δὲ μοῦ λές, γιατί παίζεις χαρτιά;» τονὲ ρώτησα.

«Γιατί μ' ἀρέσει.»

«Γι' αὐτὸ μόνο;»

«Γιὰ τί ἄλλο;» Μὲ κοίταξε παράξενα.

Δὲν μπόρεσα νὰ τοῦ τὸ πῶ κοφτὰ καὶ γύρεψα νᾶβρω κάποιον τρόπο: «Μὰ δὲ λυπάσαι τὸν καιρὸ ποῦ χάνεις;» τοῦ εἶπα.

«Ὁχ, ἀδερφέ! θὰ μ' ἀρχίσεις τώρα μὲ ὠφέλισμούς;» ἀπάντησε ζαδώνοντας τὰ μοῦτρα. «μοῦ φτάνει ὁ Ζαμπακίδης κι ὁ κριτικὸς τῶν «Προπουλαίων.»

«Δὲ μοῦ λές, τί εἶναι αὐτὸς ὁ Ζαμπακίδης;» ἀλλάξα ὀμιλία.

«Ἐνας ἀγαθὸς ἡλίθιος. Ἀνθρωπάκος.»

«Μὰ αὐτὸς ἔζησε στὴ Γερμανία!»

«Χωρὶς νὰ τὴ γνωρίσει. Νᾶχεις δεῖ τὴ Γερμανία καὶ νὰ μιλεῖς γιὰ κοινὲς ὠφέλειες, νὰ ξέρεις πῶς ὁ Φάουστ ἔκαψε τὴν καλύβα τοῦ Φιλίμονα καὶ τῆς Βαυκίδας καὶ νὰ τσαμπουνᾷς γιὰ δικαιοσύνη καὶ ἠθικὴ», εἶπε καὶ σηκώθηκε νὰ περπατήσει.

«Πῶς, δὲν ὑπάρχει ἠθικὴ στὴ Γερμανία;» τονὲ ρώτησα.

«Τί θὰ πεῖ ἠθικὴ;» μοῦ ἀπάντησε ἀπότομα: «Ὅ

(*) Κοίταξε ἀριθ. 442, 443, 444, 445, 446 καὶ 447.

δυνατός στέκειi άπάνω άπ' όλες αυτές τις κουταμάρες.»

«Ώστε μπορεί να κλέβει κιόλα;» Τόν κοίταξα κατάματα.

Μού φάνηκε σά να κοκκινήσει. Μά ή Μαρία μπήκε μέσα και μάς έκοψε: «Θάρθετε να φάμε απόψε;» τον έρώτησε.

«Γιατί ρωτάς;» τής είπε μισοαπότομα.

«Τόχο να φτιάσω πήττα. Ά δέ έρθετε, να την αφήσω γι' αύριο τó γούμα.»

«Καλά, άς τηνε γι' αύριο τó γούμα.»

Ή Μαρία έφυγε.

«Όρίστε τώρα», φώναξε ό Νίκος, «να χάσεις τη λευτεριά σου για ένα κομάτι σπανακόπηττα. Κι αυτό λέγεται ζωή. Άχ πότε θα γλυτώσω από δω μέσα!» Έσφιξε τούς γρόθους και κοίταξε άγρια τó ταβάνι. «Νά σέ κράζει όξω ή ζωή, να σέ προσμένει ό κόσμος, και σ' νάσαι κλεισμένος σ' ένα κλουδι μαζί με χτήνη.— Έλα, σήκω πάμε.»

«Πού να πάμε;»

«Άλλος πάλε από δω. Πρέπει να τού δώσω λόγο πού θά πάμε! Έέρεις πώς είσαι βαρετός και σ'»;»

«Τό ξέρω, μά σ'τόν καφενέ δέν έρχομαι.»

«Μιά στιγμή μόνο: να με γλυτώσεις μή με μπλέξει ό Ζαμπανίδης κ' ύστερα φέβγεις.»

«Τ'έχεις να κάτσεις πάλε σ'τά χαρτιά;»

«Ώ διάολε, λογαριασμό θά σου δώσω!» Έίκαμε να πάρει τó καπέλλο του. Τόν κράτησα: «Μπορώ να σου πώ κάτι;» τού είπα.

«Τί θές;»

«Έρχομαι μαζί σου, μά με τη συμφωνία—»

«Νά μήν παίξω, ε;»

«Όχι: να μήν παίζεις. Νά μήν παίζεις μόνο, καθ'ώς έπαιζες προχτές.»

«Πώς έπαιζα;»

«Έέρεις, κάτι νιώθω από τó παιχνίδι—»

«Έ και—;»

«Ό τρόπος πού έπαιζες δέ μ' άρεσε.»

Μέ κοίταξε.

«Όυτε κι ό τρόπος πού έπαιζε ό δεξιός σου.» Τόν κοίταξα και γ'ό κατάματα.

Δέν μπόρεσε να μήν κοκκινήσει: «Άναιδέστατε», μουρμούρισε, άδραξε τó καπέλλο του κ' έφυγε.

Τό βράδι δέν ήρθε να φάει κ' ή Μαρία μπήκε κ' έτοίμασε τήν κάμαρα για τή νύχτα κ' έφυγε δίχως να καθήσει.

Σέ λίγο πήρα να γδυθώ και γ'ό να πέσω, όταν άνοιξε άξαφνα ή πόρτα άγάγια και παρουσιάστηκε ό Νίκος.

«Πέφτεις να κοιμηθείς;» μέ ρώτησε δίχως να βγάλει τó καπέλλο του.

«Άν έχεις ύρεξη, ξαναντόνουμε», είπα.

«Όχι, δέν ήρθα για να κάτσω, ήρθα να μου δώσεις χρήματα.»

«Έχω δυοτρείς δραχμές: σ' τις δίνω άν τις θέλεις.»

«Χωρατέθεις. Τό λιγότερο ένα εικοσπεντάρικο.»

Έίχα ένα μοναχό εικοσπεντάρικο κι αυτό ραμένο στη φανέλα μου να μήν τó χάσω. Είτανε από κείνα πού μου έστειλε ό πατέρας μου για έξοδα να φύγω κι ούτε μου πέρασε στο νο'ό να τού τó δώσω.

«Λέγε, μου δίνεις ή να φύγω;» είπε βιαστικά.

Τού έδειξα τó σακάκι μου, πού είχα κρεμάσει στην καρέκλα: «Έκεί έχω τó πορτοφόλι μου: άνοιξε και πάρε όσα βρείς.»

Πήγε, τó πήρε και βρήκε μέσα τρείς δραχμές. Μέ κοίταξε με χαμύγελο: «Δέν έχεις άλλες; Λές άλληθια;»

Στενοχωρήθηκα.

«Δέ σου περίσσεψε κάνας παπούς από τó ταξίδι;» είπε πετώντας τó πορτοφόλι: στην καρέκλα και τσεπώνοντας τις τρείς δραχμές.

Τόν κοίταξα ξαφνισμένος.

«Σέ ποιά κάλτσα τονέ φυλάς; Έλα βγάλ' τον.»

Τό αίμα μου μαζώχτηκε όλο στο κεφάλι: «Νίκο!» μουρμούρισα.

Γέλασε: «Στάσου να σέ ψάξω.»

Έμεινα μαρμαρωμένος.

«Μπαγαπόντη», είπε κι άνοιξε τήν πόρτα κ' έφυγε.

Νά τρέξω πίσω του να τονέ φωνάξω και να τού γυρέψω λόγο; Νά τονέ βάλω να με ψάξει, να τού δείξω τó εικοσπεντάρικο, τó γραμμά του πατέρα μου, να ξυπνήσω τó θε'ό να τού γυρέψω τó λογαριασμό από τά έξοδά μου; Τί θάβγαζα με ό'λ' αυτά; θάφερνα μόνο στο σπίτι μιá ταραχή περισσότερο. Βρήκα π'ό φρόνιμο να σωπάσω και τó πρωί να σηκωθ'ό να φύγω. Έκεί πού τά συλλογιζόμουν αυτά, με τρέμαξε άνοιγόντας σιγά ή πόρτα κατά τη σάλα. Έάχασα όλότελα σ'άν είδα τη Μαρία νάμπει πατώντας σ'τά νύχια και μισόγδυμνη.

«Γλύτωσέ με», μου είπε μόλις άνασαιόντας και σμίγοντας τά χέρια μπροστά στο σαγόνι της. Χέρια και φωνή της τρέμανε.

«Τί είναι;» τη ρώτησα, «τί έπαθες;»

«Σώσε με: μ' έστειλε να—». Έίκαρψε τó πρόσωπο σ'τά χέρια, κλαίοντας πνιχτά.

«Πού σ' έστειλε;»

«Νά—να πάρω—»

«Τί να πάρεις;»

«Στήν τσέπη του πατέρα του.»

Έμεινα άφωνος.

«Καρτερεί μέσα: θά με πνίξει, α δέν τού πάω.»

«Μήν π'ας μέσα: κάτω έδ'ω», τής είπα.

«Ά δέν πάω, θά πάει να πάρει ό ίδιος. Δέν τόν ξέρεις. Δός μου ό,τι έχεις να τού πάω, να ζήσεις!»

Έπιασε τά χέρια μου, τρέμοντας πάντα όλόδολη.

Ξήλωσα τη φανέλα μου και τής έδωσα τó εικοσπεντάρικο πού είχα.

Ή Μαρία έφυγε και σε λίγο άκουσα τήν όξω-πόρτα, πού άνοιξε και ξανάκλεισε σιγά. Όλη τη νύχτα δ'ό μπόρεσα να κοιμηθ'ό και σ'άν πήρε και ξημέρωνε σηκώθηκα και βγήκα όξω. Μού είταν άδύνατο να πάντηθ'ό με τó Νίκο πού θά έρχότανε.

Άμα γύρισα, κοιμότανε στην κάμαρά του. Βρήκα τη Μαρία πού συνταζότανε να πλύνει τήν τραπέζα και τó θε'ό μου φορτωμένον τó σακούλι του να πάει όξω στο χτήμα, να φέρει ψωμί στους άργάτες.

«Θάρθω και γώ μαζί σου», τού είπα.

«Έλα και γυρίζουμε τὸ γιόμα», ἀπάντησε.

Εἶχα ἀποφασίσει νὰ τοῦ γυρέψω αὐτοῦ νὰ μὲ δανείσει ἕσα μοῦ χρειάζονταν νὰ φύγω κι ἄμα βγήκαμε στὸ δρόμο, ἀρχισα νὰ ψάχνω νὰ βρῶ τὸν τρόπο πὼς νὰ τοῦ τὸ πῶ. Ὅσες φορές εἶχα μιλήσει μαζί του γιὰ τὴ δική μου τὴ δουλιὰ, μὲ συμβούλεψε νὰ κούσω τὸν πατέρα μου. Καὶ τώρα τοῦ εἶπα πὼς εἶχα τάχα φόβο μὴν ὁ πατέρας μου θυμώσει πὺ δὲ γυρίζω σπῖτι τίς γιορτές.

«Δὲ ντρέπεται, παιδί μου», μοῦ ἀπάντησε, «σὺν κ' ἔμεινες σὲ ξένο σπῖτι γιὰ νὰ θυμώσει; Θὰ σὲ κρατούσαμε μεις, ἂν ξέραμε πὼς θὰ θυμωσε;»

«Αὐτὸ λέω, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ κρατήσετε.»

«Ἄ δὲν εἶχε ἄλλα παιδιὰ ὁ πατέρας σου, δὲ σὲ κρατούσαμε. Μὰ αὐτὸς ἔχει ἕνα σωρὸ κ' ἔμεις εἴμαστε μοναχοὶ μαζ. Ἄ δὲν εἶχαμε καὶ σένα, θὰ μᾶς εἶχε πιάσει ἀπελπίσια. Τὴ βλέπεις τὴ ζωὴ πὺ κάνομε.»

Εἶδα πὼς ὁ τρόπος πὺ ἀνοιξα τὴν ὁμιλία δὲν εἶταν ὁ σωστός. Ἄντις νὰ φέρω στὴ μέση τὸ δικό μου τὸ ζήτημα. Ξανάκρισα τὴν ἱστορία τοῦ Νίκου κι ὁ θεὸς, μιὰ καὶ τοῦ θύμησα τὸν πόνο του, δὲν ἐνοοῦσε νὰ σωπάσει. Ἄρχισε νὰ κλαίει τὴ μοῖρα του καὶ νὰ μοῦ ξαναλέει πράγματα, πὺ τὰ εἶχα ἀκούσει πολλές φορές. Ἀναγκάστηκα νὰ τὸν παρηγορήσω γὺ:

«Μὴν τὰ παίρνεις ἔτσι κατάκαρδα», τοῦ εἶπα «μὲ τὸν καιρὸ θὰ φρονιμέψει ὁ Νίκος.»

«Σὰ γράσει; Σὰ μᾶς ἀφανίσει καὶ μᾶς ζάει ἔμας; Δὲν τὸν εἶδες τώρα, τῆρριζε καὶ στὰ χαρτιά. Πὺ βρίζειει τὰ χρήματα ἢ θελα νὰ ξέριω.»

«Σὺν καὶ παίζει μὲ χρήματα; Παίζει νὰ περνᾶ τὴν ὥρα του», εἶπα.

«Ἄχ ἔδωα μιὰ νυχτιὰ ὄξω νὰ τονὲ δεῖς ἂν παίζει γιὰ νὰ περνᾶ τὴν ὥρα. Παίζει πασέτα ὡς τὴν αὐγὴ ἔπου φτάσει, μὲ ὅλους τοὺς ρεμπασκέδες, τοὺς χειρότερους παλιόθρωπους. Μιὰ βραδιὰ πρὶν ἐρθεῖς πιάστηκε κιόλας, δάρθηκε μὲ κάπιονε. Χάρη δική μου δὲν τὸν πήρανε στὴν ἀστυνομία. Ἄς τα, μὴν τὰ μελετᾶς. Νᾶτανε στὸ χέρι μου θὰ τοῦδινα λεφτὰ νὰ φύγει.»

«Καὶ πὺ νὰ πάει;» εἶπα.

Μοῦ δηγγήθηκε ἕσα εἶχα μάθει ἀπὸ τὴ Μαρία κι ἀπὸ τὸ Ζαμπακίδη.

«Τὰ παίρνεις σοβαρὰ κ' ἐλόγου σου τὰ σκέδια τοῦ Ζαμπακίδη;» ρώτησα λιγάκι ξαφνισμένος.

«Βρὲ φέρε μου λεφτὰ καὶ βλέπεις! Ἀὐς πὼς δὲν τὸ σκέφτηκα πρωτύτερα ἀπὸ τὸ Ζαμπακίδη νὰ κάμω κρασὶ τὴ σταφίδα μου; Πὺ εἶναι μοναχὰ τὰναθεματισμένα τὰ χρήματα!» Ἀναστέναξε καὶ μοῦ ἱστόρησε πὼς καὶ τί ἔθκανε, ἂν εἶχε χρήματα.

Σὰ φτάσαμε στὸ χτήμα, ὁ θεὸς μου ἔβρασε τὸ Νίκο. Μοῦ μίλησε γιὰ τίς δουλιές του ἐκεῖ. Εἶπε στοὺς ἀργάτες τί νὰ κάμουνε, μοῦ ἔφτιασε καφέ, τάγισε τὸ σκόλο του καὶ γυρίσαμε τὸ μεσημέρι σπῖτι.

Μὰ καθὼς κάναμε νάνεδοῦμε τὴ σκάλα, ἔτρεξε πίσω μας ἡ θειά καὶ μᾶς κράτησε: «Ἐλάτ' ἐδῶ», μᾶς εἶπε καὶ μᾶς τράβηξε στὸ πλυσταριὸ ἀποκάτω ἀπὸ τὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ.

«Τί εἶναι;» ρώτησε ξαφνισμένος ὁ θεὸς.

«Μᾶς ἔκλεισε ὄξω ὁ Νίκος. Τὸν ξύπνησε ἡ Μαρία μὲ τὸ σφουγγάρισμα, τὴν ἔδειρε τὴν κακομοῖρα, μπήκα στὴ μέση νὰ τὴ γλυτώσω, μοῦδωσε καὶ μένα μια καὶ μᾶς πέταξε καὶ τίς δυὸ ὄξω μὲ τίς σπρωχτιές. Μὴν τὰ ρωτᾶς· μαζέφτηκε ἕλη ἢ γειτονιά!»

«Θὰ πῶ νὰ φέρω τὴν ἀστυνομία. Τὸν κερατὰ δὲ βαστιέται ἄλλο. Θὰ μᾶς βγάλει κι ἀπὸ τὸ σπῖτι μας», ἀγρίεψε ὁ θεὸς.

Τὸν ἔμπασα στὸ πλυσταριό.

«Μηδὰ αὐτό, μηδὰ δὲ ράγισε καὶ τὸν καθρέφτη», ἔακολούθησε ἡ θειά, «ἀφήνω δὰ τὸ ὄλλιο τὸ κορίτσι, πὺ θὰ πουνιάσει ἔτσι βρεμένο πὺ εἶναι. Δὲν εἶχαμε οὔτε σπῖρα νάνάψουμε κάνε φωτιὰ. Ντράπηκα νὰ πῶ στὴ γειτονιά.»

Γύρισα κ' εἶδα τὴ Μαρία μαζεμένη σὲ μιὰν ἀκρη. Εἶχε τὸ κεφάλι τῆς σκυμένο κι οὔτε γύρισε νὰ μᾶς κοιτάξει.

«Θὰ πῶ στὸν ἀστυνόμο», ξαναφώναξε ὁ θεὸς.

«Πάμε καλύτερα νὰ σπάσουμε τὴν πόρτα», τοῦ εἶπα.

Μὰ ἡ θειά δὲν ἄφησε, γιὰ νὰ μὴν ξαναμαζεψοῦμε τὸν κόσμο.

«Τί διάλογο, νηστικοὶ θὰ κάτσουμε;» φώναξε ὁ θεὸς. «Θὰ κήκε καὶ τὸ φαγί, φοβᾶμαι ἢ τὸχος κατεβασμένο;» ρώτησε τὴ Μαρία.

Ἐκείνη δὲν ἀποκρίθηκε.

Πρώτεια νάνάψουμε φωτιὰ καὶ νὰ καθήσουμε ὅσο νὰ φύγει ὁ Νίκος καὶ νάνοῖξει ἡ πόρτα. Μὰ ὁ θεὸς πεινοῦσε καὶ ξαναφοβέριζε πὼς θὰ πάει στὸν ἀστυνόμο νὰ τονὲ μάθει γνώση. Ἡ θειά τοῦ θύμησε πὼς ἔπρεπε νὰ τονὲ μάθει γνώση τότε πὺ εἶτανε μικρὸς κι ἔχι τώρα καθὼς τὸν ἄφησε καὶ κατάντησε. Ὁ θεὸς θύμωσε περισσότερο καὶ τῆς φώναξε πὼς αὐτὴ φταίει πὺ δὲν ἄκουσε νὰ τονὲ κάμουν ἀπόπαιδο, καθὼς τὸ ἀποφάσισε πολλές φορές. Ἔτσι μὲ τὴ λογομαχία τῶν γερόντων πέρασε κάμποση ὥρα, ἕσο πὺ ἀκούσαμε νάνοῖξει ἀπάνω ἡ δξώπορτα κ' ἔπειτα πατήματα πὺ κατεβαίνανε στὴ σκάλα. Ὁ θεὸς ἔκαμε νὰ πεταχτεῖ, μὰ τὸν κράτησα κ' ἔκλεισα τὴν πόρτα. Ἀπὸ τὴ χαραμάδα εἶδα τὸ Νίκο, πὺ πέρασε στὴν αὐλὴ μὲ σιγανὸ ἤσυχο βήμα καὶ σκυμένες πλάτες καθὼς πάντα.

Ἀνεβήκαμε στὸ σπῖτι κι ὁ θεὸς ἔτρεξε ἴσα στὴν κουζίνα. Τὸ φαγί δὲν εἶχε πιάσει. Ὁ Νίκος εἶχε φροντίσει καὶ τὸ κατέβασε κ' ἔφαγε πρώτα κ' ἔπειτα ἔφυγε.

Ὁ Μαρία δὲν ἦρθε στὸ τραπέζι. Τὸ βράδι ἔμαθα ἀπὸ τὴ θειά πὼς ἔπεσε στὰ ρούχα θερμασμένη πάλε. Τὴν ἄλλη μέρα δὲ σηκώθηκε. Ξαναπαρουσιάστηκε τὴν τρίτη, πὺ εἶτανε Χριστούγεννα. Εἶταν ἄλλασμένη καὶ τὰ παπούτσια, πὺ τῆς εἶχε φέρει ὁ Νίκος, τριζοβολούσανε στὰ πόδια τῆς.

Τὸ μεσημέρι, ἔταν μπήκα στὴν τραπεζαρία γιὰ νὰ φάμε, βρήκα τὸ Νίκο καὶ μιλοῦσε μὲ τὸν πατέρα του. Εἶτανε σὲ καλὴ διάθεση καὶ σὺν ἀποφάγαμε ξαναἔβγαλε νὰ μοῦ δώσει ἕνα ποῦρο.

«Μὲ σκοτίζει», εἶπα καὶ δὲν τὸ πήρα.

Γέλασε: «Ἄλλος Ζαμπακίδης πὺ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ συνηθίσει στὴ Γερμανία.»

Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἡ μπασιὰ πὺ ἀνοῖγε κι ὁ Νί-

κος έπρεξε γοργά στην κάμαρά του. Ήρθανε κάποιον δικόν του θεόν. Τούδ γνώριζα κι άρχισαμε νά μιλούμε σάν καθήσανε. Μά δέν πέρασε πολλή ώρα κ' ή Μαρία ήρθε και μου έγνεψε στην πόρτα. Σηκώθηκα και πήγα.

«Σέ θέλει μέσα ό Νίκος», μου είπε.

«Πές του, δέν μπορώ νάφήσω τούδ ανθρώπου», άπάντησα. Μά πριν προφτάσω νά ζανάμπω στην τραπεζαρία, ό Νίκος μέ άδραξε από τόν όμο :

«Έλα μέσα, ήλίθιε», φώναξε.

Νά δοκιμάζα νά του ξεφύγω, ήάκκανα ήόρυβο τόν άφησα νά μέ τραθήξει.

«Τί άγαπας;» είπα μπαίνοντας στην κάμαρα.

«Καταλαβαίνεις πού είσαι γελοίος; Τί μέ κοιτάς; Έλα κάτσε, κάτι έχω νά σου πώ.»

«Τί νά μου πείς;»

«Νά μου κάμεις συντροφιά δέν τούδ βαριέσαι κεινούδ μέσα. Έπειτα έχουμε και κάποιουδ λογαριασμούδ μαζί.»

Σάν τόν είχα δει πρωτύτερα μέ τόση διάθεση, νόμισα πώς θά είχε κερδίσει την περασμένη τή νυχτιά κ' ήθελε νά μου πλερώσει εκείνα πού μου χρωστούσε και νά μέ καλοπιάσει πάλε μ' αυτό, κατά τή συνήθεια του. Μέ τήν ιδέα αυτή κάθησα.

«Έλα, πάρε κάπνισέ το τώρα πού ξεθύμωσες», μου είπε βγάζοντας πάλι ένα πούρο από τήν τσέπη του.

«Μέ σκοτίζει», του ξαναείπα.

«Δέ σου τόπα πώς είσαι γελοίος; Φαίνεσαι πού δέ νιώθεις τή ζωή», είπε και περπάτησε στην κάμαρα, σπαίνοντας λίγες στιγμές. «Γιά νά σου πώ», γύρισε έπειτα σταματώντας μπροστά μου, «τί σου λέγε χτέδ ή μάνα μου;»

«Τί μου λέγε;»

«Εσύ ξέρεις τί σου λέγε.»

«Δέ μ' αφήνεις!» έκαμα άδιάφορα.

«Τί νά σ' αφήσω; Είναι ζήτημα σοβαρό για μένα και περίμενα πώς θά μέ βοηθούσες και σύ!»

«Σέ τί νά σέ βοηθήσω έγώ;» του είπα.

«Ξέρεις σέ τί δέν είναι άνάγκη νά μου κρύβεσαι.»

Τόν κοίταξα μήν ξέροντας τί νά του πώ.

«Έλα, άσ' τα αυτά. Θά μου κάμεις τή χάρη νά πείς τής μάνας μου νά μου δώσει-έκιά πού τής γυρέβω», ξακολούθησε.

«Έγώ γά τής πώ;»

«Ναί, έσύ.»

«Μή μέ μπερδέβεις έμένα, σέ παρακαλώ.»

«Τότε μή μπερδέβεις μόνου σου και μήν τής λές νά μη μου δώσει πεντάρα». μου άπάντησε άπότομα και μέ κοίταξε στά μάτια.

Πράματις τήν περασμένη μέρα μου είχε μιλήσει ή μάνα του για τή στενοχώρια πού τήν έβαλε, γυρέβοντάς της πάλε χρήματα. Φαίνεται πώς ό Νίκος είτανε ξυπνημένος κ' ήρθε στην πόρτα τής σάλας κι άκουσε πώς έγώ τής είπα νά μήν του δώσει πεντάρα. Μπλέχτηκα λοιπόν και νόμισα πώς έπρεπε νά κάμω τό θυμωμένο για νά γλυτώσω :

«Δέ μέ ξεφορτώνεσαι», του είπα και σηκώθηκα.

«Δέν ξέρω ποιούδ φορτώθηκε τόν άλλου. Θαρρώ

πώς έπρεπε νά βαρεθείς πιά — », μου άπάντησε.

«Νά μένω έδω θέλεις νά πεις!» ρώτησα, θυμώνοντας στάληθεία. «Δός μου τό είκοσπεντάριχο πού μου χρωστάς και θά σου τ'έχω χάρη έγώ νά φύγω.»

«Πιστέβω έσύ νά μου χρωστάς καναδυό άλλα», είπε.

Τόν κοίταξα ξαφνισμένος.

«Τό κέρδος έπρεπε νά τό μοιράσουμε», ξακολούθησε χαμογελώντας.

«Δέ βασιτέσαι παραείσαι άτιμος», του φώναξα.

Μέ κοίταξε χαμογελώντας πάντα : «Μεταξί μας τώρα; Δέν αφήνεις τίς τιμιότητες γι' άλλουνούδ; Πόσα έχεις ακόμα στή φανέλα;»

Τάχασα άληθινά.

«Γιά στάσου νά σέ ψάξω», είπε κ' έκαμε νά πλώσει άπάνω μου.

«Άντε νά χαθείς», του είπα κ' έκαμα νά βγώ από τήν πόρτα.

«Θέλεις νάρθει τό κορίτσι για νά τά βγάλει, έ; Ή λές πώς δέν τό ξέρω γιατι μου τ'όστρωσε; έδω;» ξαναφώναξε χαμογελώντας.

Δέν μπόρεσα νά κρατηθώ του έσφιξα μία στό στόμα. Άδραχτήκαμε. Άκούσανε από μέσα τήν ταραχή κ' ήρθαν και μάς χωρίσανε. Τό μόνο πού μου έμνε είτανε νά πάρω τό καπέλλο μου νά φύγω, άφίνοντας τό Νίκο νά βρίζει πίσω μου έμένα και τούδ γονιούδ του πού μέ μπάσανε στό σπίτι τουδ.

Νά μείνω πιά στού θειού μου είταν αδύνατο. Έπρεπε νά φύγω άμέσως μέ όποιο τρόπο. Στην άπελπισιά μου ήρθε στό νού μου ό Ζαμπακίδης. Τον έβρηκα στον καφελέ, του είπα έτι μπορούσα νά του πώ από τήν ιστορία και του γύρεψα νά μέ βοηθήσει νά φύγω. Έκαμε πρόθυμα και τό άλλο τό πρωτ' έφυγα μέ τό βαπόρι.

Γύρισα σπίτι μου. Σε κάνα μήνα ή θειά μάς έγραψε πώς ό Νίκος έφυγε και πάει μέ κρασιά στή Γερμανία. Αυτό ήδεν ήθελε νά του δώσει χρήματα, μά ό Νίκος είχε τόν πατέρα του μέ τό μέρος του και τής είταν αδύνατο νά βασιτάξει τή διπλή τή γκρίνια.

(Ακολουθεί)

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΗ' Ακαδημαϊκόν έτος 1911—1912

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙ. — (Πλατεία Κάνιγγου).

Σχολαί άνωτέρων τεχνικών σπουδών.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΕΜΠΟΡΙΚΗ,
ΓΕΩΡΓΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ

Πρός έπίσχυση των τεχνικών σπουδών
τά διδαστρα ήλαττώθησαν εις τό
1)8 από του παρελθ. έτους.

Ένεός έγγράφον 20 Αθούτου,
μαθημάτων 15 Σεπτεμβρίου.

Γνωστία θεκαί και μαθητράται.

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ

Σ' ένα μικρό θρονάκι κάθεται η ζμορφη έβραιοπούλα βρατάζοντας στην άγκαλιά της τὸ μικρὸ της τάγγελοῦδι. Τὸ σφίγγει στὰ χέρια της με τὸν πιὸ δυνατό πόνο τῆς μάννας κι ἀφίνει ἀπαλὰ τὰ μάτια της νὰ τὸ χαϊδεύουνε· θέλει νὰ χύση με τὴ ματιά της ἕλη τὴ μητρικὴ στοργή, πὸ μέσα της ξεχειλίζει καὶ νὰ κἀνη τὴ μικρὴ του ὑπαρξὴ νὰ νοιώσῃ τὴ μεγάλη αὐτὴ ἀγάπη. Στὸ μικρὸ τζμορφο προσωπάκι ἀνθίζει κάποιο χαμόγελο μαζί με τ' ἀνθισμα τῆς ἀθωότης. Ἐκείνη φαίνεται βυθισμένη σὲ κάποιο γλυκὸ ὄνειροπόλημα. Ἡ γαλήνη, πούναι χυμένη στὰ μάτια της, στὸ πρόσωπό της, δὲ φανερώνει ταραγμένη σκέψη καὶ ἡ ἀτυχὴ περασμένη της ζωὴ—τουλάχιστο αὐτὴ τὴ στιγμὴ—δὲ φαίνεται νὰ ζωντανεύῃ μπρὸς της. Οὔτε καὶ ἡ μικρούλα ὑπαρξὴ, πὸ τὴν κρατάει μ' ἀγάπη στὰ χέρια της, φαίνεται νὰ τῆς θυμίζει τὸν παλιὸ της τὸ σύντροφο, ἐκεῖνο τὸν καλὸ της έβραιο, πὸ τὸν ἀφισε γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ φτωχὸ μὰ μεγάλο καλλιτέχνη.

Περνάει τὴ ματιά της ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ της βαθεῖα ὡς τὴν ψυχὴ του καὶ μες σ' αὐτόνε τὸν ἀθῶο κόσμο πὸ φτερουγίζουν ἀγγελοῦδια, μπαίνει σὰν ἀχτίδα ζωντανὴ καὶ ἡ δικιά της. Ἐκεῖ ξεγνίζεται ὀλίγελα καὶ μιὰ ἀγνόητῃ παρθενικὴ σκεπάζει τὴν αἰθέρια μορφή της.

Ὁ λάτρης τους, ὁ δυνατός ζωγράφος πὸ πάντα σιμά τους ἀγρυπνοῦσε, μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ ὑπέροχο ζωντανὸ εἰκόνησμα, ἔνοιωσε στὴν καλλιτεχνικὴ ψυχὴ του κάτι τὸ θεῖο, κάτι τοῦλεγε νὰ τ' ἀφήσῃ ἀθάνατο. Χωρὶς ν' ἀργοπορήσῃ με τὸ πινέλο του ἀρχίζει νὰ ξαναζωντανεύει τέλεια αὐτὲς τὶς δυὸ ὑπάρξεις.

Μέρες καὶ μέρες ζωγραφίζει ἀκούραστα ὁ καλλιτέχνης· τὸ τριανταφυλλένιο πρῶλ καὶ τὸ χλωμὸ δακρυσομένο βράδι, τὸν βρίσκει μπροστὰ στὸ οὐράνιο σύμπλεγμα, τῶν ἀνθρώπων πὸ λάτρευε.....

Ἀργοπεθαίνουν αὐτὲς οἱ δυὸ ὑπάρξεις· μιὰ τρομερὴ ἀρρώστεια—ἀπὸ καιρὸ—σιγοσθῆνει ὀλοένα τὸ καντήλι τῆς ζωῆς τους. Ἡ εἰκόνα εἶναι ἔτοιμη καὶ ὁ καλλιτέχνης βυθισμένος σὲ μιὰ θεῖα ἔκσταση συγκρίνει με τὴ ματιά του κάθε γραμμὴ της με τὸ ζωντανὸ εἰκόνησμα πούχει μπροστὰ του. Τὸ δημιούργημά του εἶναι τέλειο, νοιώθει τὸν ἑαυτὸ του νικητὴ καὶ σὰν ὄνειρο διαβαίνουν μπρὸς του δάφνες καὶ δόξες. Μὲ μιὰ ἀνίκητῃ ὀρμὴ πέφτει γονατιστὸς μπροστὰ στὸ πρόσωπο τῆς ζωγραφιάς του, πὸ φαίνεται ἀποκοιμισμένο, μὰ μιὰ ἀνατριχίλα τὸν ἐσπρωξε μα-

κριὰ ἔταν τὰ χέρια καὶ τὰ χεῖλια του ἀγγίσανε δυὸ σώματα παγωμένα. Ἐῖτανε πιὰ ἀργά! Οἱ ψυχὲς πετάξανε ἀπὸ τὰ δυὸ ἐκεῖνα κορμιά στὸ δημιούργημα τοῦ ζωγράφου κ' ἐκεῖ θὰ μείνουν ἀθάνατες.

Ὁ δυστυχισμένος καλλιτέχνης τρελλαίνεται κι ἀφίνοντας ἔρημα καὶ γκρεμισμένα τὰ μεγάλα του ἔργα, φεύγει μακριὰ—κι αὐτὸς δὲν ξέρει γιὰ ποῦ....

Ἵστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια τὸ τελευταῖο ὑπέροχο καλλιτέχνημα τοῦ μεγάλου ζωγράφου βρίσκεται κρεμασμένο στὸ τέμπλο κάποιου μοναστηριοῦ. Κάποιος πλούσιος τῆχε ἀγοράσει ἔταν πουλιόντανε μαζὶ με τὰλλα ἔργα καὶ τ' ἀφιέρωσε σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι. Ἡ πεποίηση τοῦ πλούσιου εἶταν πὸς ἡ ἰδέα τοῦ ζωγράφου ἔδινε τὴν Παναγιά με τὸ Χριστό.

Ἐκεῖθε μιὰ μέρα σκυφτὸς διάβαινε κάποιος διάβατης· ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ μέσα στὴν ἔρημιὰ ἄλλο καταφύγιο δὲν εὑρίσκε παρὰ τὸ μοναστήρι. Οἱ καλογέροι πρόθυμοι τοῦ δείξανε πὸς θέλουνε νὰ τὸν φιλοξενήσουνε, μὰ κείνος ἀρνῆθηκε μαρτυρώντας τὴν Ἑβραϊκὴ πίστη του. Ὡστόσο σ' ἕνα παράμερο κελὶ βρήκε ξεκούραση γιὰ κείνη τὴ νύχτα.

Τὸ πρῶτ' σὰν ξημέρωσε περνώντας ἀπὸ τὸ ἐκκλησιάκι ἀθελα κοιτάζει στὸ βάθος του, καὶ σὰν κάτι νὰ τοῦ κάρφωσε τὴ ματιὰ, ἐκοίταξε ἐπίμονα σ' ἕνα σημάδι. Τότε ἔνοιωσε μιὰ δύναμη ἀνίκητῃ νὰ τὸν τραβάει κει πέρα καὶ ὁ Ἑβραῖος στέκει τώρα μπροστὰ στὴν Παναγιά με τὸ Χριστό.

Κοιτάζει ἀχόρταγα τὴ θεῖα ὀμορφιά, θαμάζει τὴ μητρικὴ λατρεία. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ νοιώσει σκύβει καὶ φιλεῖ τὴν Παναγιά, ὁ Ἑβραῖος!

Στὸ σκύψιμό του ἀντίκρουσε τὸνομα τοῦ καλλιτέχνη. Ἐνα μεγάλο φῶς ἀστραψε στὴ σκοτεινὴ του μνήμη καὶ ὀλα διαμιάς τὰ θυμήθηκε.

Στὴν Παναγιά, πὸ φίλησε, γνώρισε τὴν πεθαμένη μορφή τῆς ὀμορφῆς ἑβραιοπούλας, τὴν παλιά του συντρόφισσα. Μὰ τί καὶ ἂν εἶταν ἡ ἀμαρτωλὴ γυναῖκα του; τί καὶ ἂν συμβόλιζε τὴν Παναγιά στὸ μοναστήρι;

Ὁ Ἑβραῖος ξανασκύβει καὶ φιλεῖ τὴν Παναγιά, με τὴν πιὸ δυνατὴ εὐλάβεια, κάθε ἄλλου πιστοῦ, προσκυνώντας τὴν ὑπέροχη ὀμορφιά, τὴν ζμορφη γυναῖκα!

ΛΙΜΙΛΙΑ Μ. ΚΑΡΑΒΙΑ

ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ παιδαγωγός, με τις καλύτερες συστάσεις, ειδικός για μικρά παιδιά, ζητά ιδιαίτερα μαθήματα σε οικογένειες που θέλουνε να μορφώσουν τα παιδιά τους φυσικά κι ανθρωπινά. Πληροφορίες στο γραφείο μας.

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

Ἐφημ. «ΑΘΗΝΑΙ» 18 Σεπτ. 1911. ὅλα τὰ παρακάτω:

«Τέσσαρες καμμέγιστοι φακοὶ κατεστράφησαν κατὰ τὸ ΠΕΡΑΣ» [«ἀποπεράτωσιν τῆς κατασκευῆς» ἤθελε νὰ πῆ] ΕΝΟΣ ΕΚΑΣΤΟΥ. — Σελ. α', στήλη 2.

«Ἄν ἡ γαλλογερμανικὴ συνεννόησις ἀναίρεση ἔστω καὶ κερσίαν τῆς συνθήκης. τότε ΔΕΟΝ αἱ συντηγράφοσσι δεκατρεῖς δυνάμεις τὴν συνθήκην τῆς Ἀλγεθίρα: ΟΦΕΙΛΟΥΝ νὰ παρέμβουν...» Σελ. γ', στήλη 1.

«Συνήθως ἀρχοῦΝΤΑΙ ΤΟ στάδιΟΝ των γινόμενοι οἰκείοι, κτλ. [«ἄρχουσι τοῦ σταδίου» θὰ λέγαμε οἱ ἀρχαῖοι καὶ ὁ κ. Γουρδίκας;!] Σελ. δ', στήλη 2.

«Ἔθεσα κατὰ μέρος πᾶσαν αἰδημοσύνην καὶ ΠΑΡΑΙΤΟΥΜΕΝΗ τὴν πειθὴ διὰ τὴν πονηρίαν, [Παραιτοῦμαι λέγοντας οἱ ἀρχαῖοι ἐνούσανε: παρακαλῶ ἡ ζητῶ συμπάθειο], ἀπεφάσισα νὰ κάμω τοῦ κεφαλιοῦ μου.»

[Ἦ, πῶποι, καὶ παπαὶ τῆς μακαρονικῆς χυδαιότητος!] Σελ. δ', στήλη 3.

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Στὴν «Ἀκρόπολη» δημοσιεύεται τὸ καινούριο μυθιστόρημα τῆς κ. Π. Δέλτα «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου». Σὰ λάβουμε καὶ μεῖς τὸ βιβλίον θὰ δημοσιεύουμε ἓνα δυὸ κεφάλαια ἀπ' αὐτό.

— Τὴν Πέμτη στὸ «Θέατρο Κυβέλης» δόθηκε ἡ τιμητικὴ τῆς καλῆς τεχνίτρας τῆς σκηῆς κ. Ἄνας Βώκου μετὰ τὸ «Στρατὸς καὶ Ἔρως» καὶ μετὰ «Τὸ μαῖο χέρι» τοῦ Ταγκόπουλου.

— Γιὰ τὸ δράμα τοῦ κ. Ζ. Μακρῆ «Ἡ λίμνη ποῦ φουσκώνει» καὶ γιὰ ἄλλα πρωτότυπα ἔργα ποῦ παρασταθῆκανε τώρα τελευταῖα στὰ διάφορα θέατρα τῆς Ἀθήνας, θὰ γράφει στὸ φιλίλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς ὁ «Κριτικὸς τοῦ Νουμά».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ἀδ. Ἀδ. Πόλη. Τὰ βιβλία ποῦ ζητᾶς δὲν πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα μας. Ζήτησέ τα ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας». — κ. Στ. Παρ. Ἀλεξάνδρεια. Τὸ κατατόπι του εἶναι: La Bastiane — Rognac. (Bouches du Rhône) France. Γιὰ τίλλο ποῦ μᾶς ρωτᾶς, δὲν ξέρουμε. — κ. Δ. Δ. Καξ. Σαραντακλησιές. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα σου. Διάβαζε, δούλευε καὶ θάλληθῆσαι ἢ προφητεία τοῦ κ. Παλ. Τὸ παραμῦθι ἂν εἶναι καλὸ θὰ δημοσιευτεῖ.

ΣΤΟΤ "ΝΟΥΜΑ,,

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πουλιοῦνται τὰκόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴν. τὸ ἓνα, ἔξον ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μετὰ ἄλλες τιμές.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἦ Ματιά». — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΣΗ, «Ὁ «Μέγ' Ἀλέξανδρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Δέξα καὶ Ζωή», — ΠΑΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ, «Δάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Λόγγου. μετὰφρ.). — «Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετὰφρ. λ. 50). — «Ὁ Προσκυνητὴς». — ΠΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στογασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμο τοῦ Σαλονισοῦ». — ΑΡΙΓΥΡΗ ΕΦΤΑΑΙΩΤΗ, «Φυλλᾶδες τοῦ Γερουδῆμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Χησιώτικα Τραγοῦδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακούνταλα» τοῦ Καλλιθέα (δρ. 1). — ΠΑΔ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, Τραγοῦδια γιὰ μὴ ζωνὴ μετὰ πιάνο, καὶ Μπαλάντες γιὰ πιάνο, τὸ κομμάτι δρ. 1. — Θ. ΚΑΤΡΑΙΑΝΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΔΕΞ. ΠΑΔΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσῆ). — ΑΔΕΞ. ΣΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθρόπινος Μηχανισμός». — Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ, «Σαλώμη» τοῦ O. Wilde (μετὰφρ.). — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινοῦργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἴας» τοῦ Σοφοκλῆ (μετὰφρ.). — ΠΑΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετὰφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα): «Ζωντανὸ καὶ Παθαμμένοι», — «Ὁ Ἄσματος», — «Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΝΤΑ «Ἀπὸ τοῦς θρόλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἐκδοσῆ). — Ζ. ΦΥΤΙΑΗ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄρμμο». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα». — «Στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφία» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ ἔξωτερικόν, λ. 25 παραπάνου ὁ καθετὸμος.

ΤΟΜΟΙ περασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἔξον ἀπὸ τὸν πρῶτον ποῦ δὲν ὑπάρχει κανένα τὸν ἀντίτυπον) πουλιοῦνται δρ. 22 ὁ ἓνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. γρ. 12.50 γιὰ τὸ ἔξωτερικόν.

Βγήκε τὸ καινούριο βιβλίον τοῦ

ΙΔΑ

«ὍΣΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ,,

καὶ πουλιέται δυὸ δραχμὲς στὸ γραφεῖο τοῦ «ΝΟΥΜΑ». Στὸ ἔξωτερικόν στέλνεται μετὰ φρ. 2,25.